PRIMORSKI DNEVNIK

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE ZA SLOVENSKO PRIMORJE

Leto 2. štev. 372 - Cena 4.- lire | Poštnina plačana v gotovini Spedizione in abbon. postale | TRST, nedelja, 18. avgusta 1946 | Uredništvo in uprava, Piazza Goldoni št. 1-I. Tel. št. 93806 93807, 93808. Rokopisi se ne vračajo

Trstu su potrebni jugoslovanski les, papir, rude, Jugoslavija pa je edini odjemalec tržaških strojev.

Ustvaritev skladnega gospodarskega področja

Najvažnejši industriji v Trstu sta cijna s petrolejsko (rafinerije, ki so tu potrebne in na zelo primernem položaju zaradi potreb prekooceanskih ladij) ter ladjedelnice.

Ladjedelnice in ostala težka industrija so se čezmerno razvile, ker je tako zahtevala fašistična politika. Rimski imperializem je ustvaril tu ekonomsko odskočno desko za svoje težnje proti vznodu. Brez te izrazite napadalne gospodarske politike fašistične Italije bi bil Trst kot važno obmorsko središče gotovo popolnoma propadel, ker za Italijo kot pristanišče ni imel niti najmanjšega pomena, za srednjo Evropo in gornje Podonavje pa kot italijanska luka ni več imel prejšnjih ugodnosti. Neprirodnost te gospodarske politike pa je razvidna tudi iz tega, ker te industrije niso ustvarili zaradi normalnega tukajšnjega gospodarskega položaja na tem zainteresirani zasebniki, ampak je to vse prevzel neposredno ali posredno fašistični državni kapital v obliki zavoda IRI. Ta finančni kapital še dandanes stoji za CRDA, za Arzenalom in tudi za tržaškim Lloydom, zasebniki pa so tu v finančnem oziru le manj pomembne lutke.

Jasna nam je po vsem tem protiljudska funkcija uprave CRDA in ostalih podjetij, jasno nam je, da pri njih ne moremo iskati niti demokratične niti politične nepristranosti do prebivalstva in delavstva niti gospodarske nepristranosti do jugoslovanskih odjemalcev. Zato je pri rešitvi tržaškega vprašanja predvsem nujno, da se uprava teh močnih gospodarskih činiteljev tako spremeni, da postanejo zares le proizvajalno orodje ne pa orožje političnega izsiljevanja.

Tržaška industrija pa ni samo važna po svojem gospodarsko-političnem pomenu, ampak tudi kot socialni činitelj. Mnogi desettisoči — posredno sploh glavna večina tukajšnjega prebivalstva — živijo od te industrije, so od nje gospodarsko odvisni.

Predlogi zapadnih sil so ob takem stanju jasno ogledalo določenih interesov. Ti predlogi so poskušali Trst prisoditi glavnemu lastniku njegovih najvažnejših industrij-italijanski državi. Niso pa upoštevali dejanskih potreb in usmerjenosti te industrije, njenih izgledov, možnosti in nujnosti njenega obstoja za prebivalstvo Trsta in njegovega zaledja. Saj je jasno, da ni Italiji z njenimi številnimi, mnogo bližjimi in prirodneje ležečimi industrijskimi centri Trst potreben ni industrijsko in spričo njenih številnih osrednje ležečih luk ni prometno.

Vse drugačen je pomen tržaške industrije za Jugoslavijo. Jugoslavija je ona država tržaškega prirodnega zaledja, ki ni le samo prometno že doslej njegov najvažnejši činitelj, ampak je tudi tista država, kjer se v novih razmerah pričela silovito gospodarska obnova, ki ustvarja iz agrarne države, bogate s sirovinami, tudi industrijsko pomembno enoto s stalno naraščajočimi potrebami. Že ob stanju današnje obnove v Jugoslaviji in ob uresničevanju njenega dosedanjega gospodarskega načrta lahko jugoslovanski trg absorbira vso tržaško proizvodnjo!

Ze ta suha gospodarska izvajanja dokazujejo neverjetno krivico, ki jo predlogi o rešitvi tržaškega vprašanja prizadevajo Jugoslaviji.

V izraziti opreki s prirodnimi gospodarskimi zakoni in predvsem s potrebami in težnjami prebivalstva mesta in zaledja pa je nedvomno Bidaultov predlog o internacionalizaciji, ki deli največjo tržaško ladjedelnico Tržič od Trsta. Če pomeni ločitev Trsta od njegovega zaledja v novih razmerah, kjer tržaška industrija ne sme več imeti imperialističnih napadalnih funkcij, smrt za te ladjedelnice, njih propad v naslednje drugovrstne popravljalnice, omogoča z druge strani Bidaultov predlog italijanskemu imperialističnemu kapitalu, ki ga predstavlja IRI, da osredotoči svoje delovanje v smislu starih teženj na največjo — tržiško ladjedelnico in tovarno, ki bi po tem predlogu ostala Italiji. V takem Trstu bi ostala pri življenju v glavnem le petrolejska industrija, ker je navezana na potrebe prometa v tržaški luki. Do sedaj je obravtovala z anglo-ameriško petrolejsko proizvodnjo in je torej tudi ta na njej zainteresirana — brez vsakega ozira na eventualna nova finančna ozadja teh industrij.

Spričo socialne funkcije tržaške industrije (na polnem obratovanju tržaške industrije je zainteresirana pretežna večina tukajšnjega prebivalstva, ki bi s predlogom o internacionalizaciji bila izpostavljena brezposelnosti, bedi in izseljevanju) je razkosanje gospodarske enote Trst - Tržič in njena ločitev od prirodnega gospodarskega zaledja Jugoslavije zločin ne samo z gospodarskega stališča, ampak prav tako tudi s človečanskega in pravnega vidika.

V INTERESU MIRU PRAV TAKO KAKOR V INTERESU PRIRODNEGA GOSPODARSKEGA RAZVOJA IN USTVARJANJA POGOJEV ZA RAZVOJ IN BODOČO BLAGINJO JE, DA SE OSTVARIJO V BODOČEM SVETU PRIRODNA IN SKLADNA GOSPODARSKA PODROČJA V ZEMLJEPISNEM IN DRŽAVNOPRAVNEM POGLEDU. TAKŠNO ENOTNO PODROČJE JE JULIJSKA KRAJINA S TRSTOM V OKVIRU NJENEGA JUGOSLOVANSKEGA ZALEDJA.

Resnične osnove za trajen mir zato lahko ustvari edino gospodarsko pravna enotnost tega področja v obliki carinske in denarne unije Trsta in pokrajine z Jugoslavijo, v obliki prioritete ali prednostnih pogojev za naročila Jugoslavije kot glavne zaledne države in potem po važnosti ostalih zalednih držav pri tržaški industriji. Pri tem ne smemo upoštevati umetno ustvarjene gospodarske povezave med prvo in drugo svetovno vojno, ki se je v pravkar končani vojni tako tragično zaključila s popolnim polomom. Upoštevati moramo sedanje nove pogoje in jim omogočiti priroden razvoj.

USTVARITEV SKLADNEGA GOSPODARSKEGA PODROČJA — TO JE V INTERESU ŽIVLJENJSKEGA OBSTOJA PREBIVALSTVA TRSTA IN ZALEDJA, V INTERESU SPLOŠNIH LJUDSKIH TEŽENJ, BLAGINJE IN MIRU — PROTI SEBIČNIM INTERESOM FINANČNIH SIL, KI SO DOSLEJ IZ OZADJA UPRAVLJALE NAŠE ŽIVLJENJE IN USODO.

F. R.

O TRŽAŠKEM VPRAŠANJU

Ta teden prvi sklepi v Parizu

Samo v gospodarski povezavi z Jugoslavijo se bo Trst ohranil in dalje razvijal

Pariz, 17. — V plenumu mirovne konference bi se bili morali danes pojaviti delegati Albanije, Mehike, Kube in Egipta, ki so jih pred dnevi povabili, da zavzamejo svoje stališče o vseh vprašanjih, ki zadevajo mirovno pogodbo z Italijo. Ker so se pa delegati ene izmed njih zakasnili, bodo vsi po vrsti govorili v plenumu prihodnji torek. Zato so danes razpravljali o angleškem predlogu, da se tudi Avstrija pripusti k besedi o mirovni pogodbi z Italijo, ter enakem sovjetskem predlogu o Perziji. Prvi je bil sprejet, pa čeprav je bila Avstrija ves čas v sovražnem taboru in še prej zaveznica fašistične Italije. Ob tej priliki se je zopet izkazalo, kako se posamezni člani sveta zunanjih ministrov gladko izneverijo sklepom, ki so jih v svetu sami pred poldrugim mesecem sprejeli, če jim to narekujejo njihovi posebni politični ali gospodarski interesi. Dostop Perzije na konferenco pa je bil omogočen soglasno.

Nujnost nagle rešitve tržaškega vprašanja

Tržaško vprašanje je še zmeraj osrednji problem mirovne konference, čeprav o njem mnogo ne govore. Sinoči je agencija «Reuter» objavila informacijo, da bodo morali odboru za politične in teritorialne določbe mirovne pogodbe z Italijo do torka predložiti vse spreminjevalne predloge k načrtu sveta zunanjih ministrov velesil. Agencija pravi, da hočejo na ta način samo pospešiti delo, za kar je dal pobudo novozelandski delegat Jordan na predvčerajšnji seji plenuma. Ta rok naj bi veljal za vse predloge, ki bi se nanašali na politične določbe mirovne pogodbe ter na meje med Italijo in sosednimi državami. Odbor naj bi proučeval načrt kakor tudi dodatne predloge od točke do točke. Italijanski delegati, ki bodo pozvani v odbor, se bodo morali omejiti na predložitev spomenice ter na odgovore, ki jih bo odbor od njih zahteval v eni ali drugi stvari.

Bonomijevi „pogoji"

Italijanski delegat Bonomi je danes novinarjem razložil stališče italijanske vlade glede internacionalizacije Trsta, na katero bi pod določenimi pogoji pristala Italijanska vlada sodi, da bi bilo treba Tržaško mednarodno ozemlje razširiti, tako da bi se vanj vključili Pulj in drugi istrski kraji. Italijanska vlada bi pa stavila še druge predloge glede upravne ureditve ozemlja. Doslej predvidena rešitev bi izzvala hude posledice za položaj Italije. Bonomi pa je nastopil tudi proti spremembam italijansko-francoske meje.

Kako italijanska vlada gleda na bodoče odnošaje s sosedi, je izpričal Bonomi s svojimi argumenti: Francija bi po njegovem s svojih novih meja z Italijo lahko obstreljevala Turin, Italija bi ostala brez obrambe, če bi ji omejili njene oborožene sile. Italija naj bi imela tudi pravico do nemške odškodnine, ne mara pa plačati svoje odškodnine ne Sovjetski zvezi ne Jugoslaviji in tudi ne Grčiji.

Tako v angleškem kakor tudi v italijanskem tisku posvečajo spričo okoliščine, da bo prihodnji teden važen za ureditev tržaškega vprašanja, temu problemu prečejšnjo pozornost. Laburistični «Daily Herald» ugotavlja, kako so v Evropi milioni ljudi lačni, kako na zapadu delo po tovarnah in rudnikih počiva, kako zaostaja gospodarska obnova delno prav zaradi tega, ker vsi čakajo na politični sporazum v Parizu.

Liberalni «News Chronicle» beleži, da tiči realni pomen tržaškega problema v gospodarskemu redu. Sedanje stanje pa maje zaupanje trgovcev. Hkratu spričo njega naraščata nezaposlenost in beda. Treba bo postopati naglo, drugače bosta tržaška rivala Benetke in Reka tržaški luki odžrla njen promet. List pripoznava, da ni mogoče ustvariti mednarodnega pristaniškega režima brez mednarodne trgovine, zato si morajo zavezniki prizadevati, da pospešijo evropski trgovinski promet, ker bo Trst uspeval zgolj sredi evropskega blagostanja.

Rimski «Messagero» premleva obrabljene fraze o popolni enakosti obeh narodnosti v okviru Italije, ki naj bi se sporazumela z Jugoslavijo o carinski uniji obeh držav.

«Unità» pa odločno brani italijanske komuniste pred reakcionarnimi obtožbami, češ da niso patrioti, obenem pa vztraja pri načelni kritiki zunanje politike De Gasperija, ki jo je Togliatti v Parizu jasno diskvalificiral.

Da bo družina okrog De Gasperija še pestreiša, namerava odpotovati tja iz Rima nekaj nadaljnjih «izvedencev», med njimi tudi gdč. Serena Fonda in g. Giovanni Gluricin.

V nasprotju s sklepi štirih

Višinski odklanja Avstrijo, ki je bila vso vojno z nacistično Nemčijo in še prej zaveznica fašistične Italije

V plenumu se je danes razvila ostra debata zaradi Avstrije. Angleški delegat McNeil je v svojem govoru v prilog Avstriji menil, da bi jo bilo treba pritegniti k konferenci v zvezi z mirovno pogodbo z Italijo, ker ima z njo skupne meje in živi v južni Tirolski znatno število Avstrijcev, ker ji pritiče taka pravica nič manj kakor Mehiki ali Kubi, ki nista neposredno prizadeti v tej stvari, pa tudi zaradi tega, ker ne kaže, da bi ravnali z njo slabše kakor z drugimi bivšimi sovražnimi državami. Avstrijske delegate je svoj čas zaslišal tudi svet zunanjih ministrov štirih velesil.

Višinski je odločno nastopil proti angleškemu predlogu. Za pripustitev Avstrije na mirovno konferenco ni nikakih zadostnih razlogov. Sovjetska delegacija svojega stališča ne spreminja tudi po pismu, ki ga je prejela od avstrijske vlade, in kljub temu, da se je Velika Britanija odločila podpreti avstrijske želje.

Avstrija se je borila ob strani Nemčije. Do zadnje minute ni ničesar ukrenila, da bi podprla vojaške napore zaveznikov. Avstrija tudi ni bila v vojni proti Italiji. Bila je nasprotno njena zaveznica.

O južno - tirolskem vprašanju je svet zunanjih ministrov štirih velesil obširno razpravljal in je zanj tudi našel rešitev. Višinski je prečital del zapisnika konference sveta zunanjih ministrov z dne 26. junija, ki podaja sklep štirih o tej stvari. Spričo tega je vprašanje urejeno in ni bilo nikakega razloga, da bi se sedaj dunajska vlada vtikala v konferenco in ovirala njeno delo. Zato je Višinski jasno in odločno odklonil angleški predlog.

Mc Neil je primerjal sodelovanje Avstrije s pozivi drugim državam na konferenco. Mehika in Kuba, je ugotovil Višinki, sta bili v vojni proti Italiji in sta članici organizacje ZN. Kar se tiče Albanije, je res, da je ni v tej organizaciji, toda v pogodbi z Italijo jo živo zadeva celo poglavje, medtem ko govori v načrtu pogodbe o Avstriji le en sam člen in še ta se nanaša na železniške prevoze blaga in potnikov med njo in Italijo.

Francoski delegat de Maurville je izjavil, da se bo zavzel za dostop Avstrije na konferenco, enako ameriški delegat Cohin in kanadski delegat Claxton.

Jugoslovanski delegat se je kratko oglasil k besedi in poudaril, da smatra jugoslovanska delegacija, da avstrijskega vprašanja ni mogoče ločiti od nemškega. Zaradi tega ni razloga, da bi na konferenci zaslišali avstrijskega zastopnika o mirovni pogodbi z Italijo.

Angleški delegat Alexander je odgovoril Višinskemu. Nič več se ni vpuščal v presojo upravičenosti Avstrije, da bi sodelovala na konferenci, zagovarjal pa je misel neke «pravične» procedure, ki naj bi se uveljavila tudi nasproti njej.

Višinski se je oglasil še enkrat in je predlagal, da bi o avstrijskem sodelovanju razpravljal neposredno odbor za politične in teritorialne določbe v pogodbi z Italijo.

Prešli so h glasovanju. Angleški predlog, da se Avstriji omogoči dostop na konferenco v zvezi z mirovno pogodbo z Italijo, je bil sprejet s 15 proti 6 glasovom.

Za sodelovanje Irana na konferenci, kakor ga je predlagal Višinski, ki se je skliceval na izjave treh velesil z dne 1. novembra 1943, s katerimi so priznale učinkovito podporo Irana Združenim narodom v vsej vojni, sta se izrazila tudi kitajski delegat Hutajčin in Američan Cohen.

Glede na to je bil predlog soglasno sprejet.

Plenum bo nadaljeval svoje zasedanje prihodnji teden znova pod vodstvom francoskega ministrskega predsednika Bidaulta.

Odbora za Bolgarijo in Romunijo

Popoldne se je delo nadaljevalo v konferenčnih odborih. Ob 15. uri se je konstituiral politično-teritorialni odbor za Bolgarijo, ki so v njem Zedinjene države, Avstralija, Bela Rusija, Velika Britanija, Grčija, Indija, Nova Zelandija, Češkoslovaška, Ukrajina, Sovjetska zveza, Južna Afrika in Jugoslavija. Kiseljev je bil soglasno izvoljen za njenega predsednika, Novozelandec Jordan za podpredsednika. Sovjetski delegat Novikov je bil proti temu, da bi Francija sodelovala v odborih za mirovne pogodbe z državami, ki z njimi ni bila v vojni. Delegati Francije, Velike Britanije in Zedinjenih držav pa so menili, da bi moral o tem odločiti plenum ali pa obči odbor konference.

Uro pozneje se je sestal politično-teritorialni odbor za Madžarsko. V njem so Zedinjene države, Avstralija, Bela Rusija, Kanada, Francija, Velika Britanija, Indija, Nova Zelandija, Češkoslovaška, Ukrajina, Sovjetska zveza, Jugoslavija in Južna Afrika. Za njegovega predsednika je bil na kanadski predlog soglasno izvoljen jugoslovanski delegat Siniša Stankovič. Podpredsednika in poročevalca pa bodo izvolili na prihodnji seji.

Kidrič o carinski in valutni uniji Trsta in Jugoslavije

Jugoslovanski minister za industrijo, predsednik komisije za načrtno gospodarstvo in član jugoslovanske delegacije na mirovni konferenci v Parizu Boris Kidrič je sprejel poročevalca lista «New York Herald Tribune» ter mu dal daljšo izjavo o pomenu carinske in valutne unije Trsta in Jugoslavije.

Jugoslovansko in tržaško gospodarstvo, je dejal, se izpopolnjujeta. Jugoslavija je za Trst glavna naravna dobaviteljica in hkratu tržišče za tržaško blago. Jugoslovansko ozemlje je zmerom krilo tržaške potrebe po osnovnih življenjskih potrebščinah. Jugoslovansko ozemlje je pred prvo svetovno vojno vedno opravljalo to dobavljalno funkcijo ter je dejansko edino sposobno dobavljati tržaškemu ozemlju glavne surovine, premog za industrijo kakor tudi za plovbo. Prav tako krije Jugoslavija potrebe Trsta po železni rudi, lesu, papirju, vrveh in podobno. To so proizvodi, ki jih Italija sploh ne more ali pa jih lahko le v zelo omejenem obsegu dobavlja Trstu. Hkrati predstavlja Jugoslavija najnaravnejše in najvažnejše tržišče za tržaško gospodarstvo. Med vsemi državami Srednje Evrope samo Jugoslavija potrebuje stroje, medtem ko uvažajo ostale države kvečjem surovine.

Boris Kidrič je nato pojasnil, kako se tržaška kovinarska industrija izpopolnjuje s slovensko. Tržaške rafinerije in tovarne so se razvile prav zato, da lahko oddajo svoje proizvode na jugoslovanskem ozemlju. Ker so pretrgali zveze med tržaško industrijo in njenim glavnim tržiščem ob koncu prve svetovne vojne, je tržaško industrijo zadela kriza, ki še vedno traja. Italijansko gospodarstvo ni bilo nikoli sposobno zagotoviti potrebna naročila tržaškim ladjedelnicam.

Boris Kidrič je nadaljeval: Po drugi svetovni vojni se je Italija lahko še manj kakor prej smatrala za tržišče za tržaško industrijo. Edino tržišče tržaške industrije je in ostane Jugoslavija, ki lahko porabi večji del njenih proizvodov. S svojim popraševanjem lahko jugoslovansko tržišče zagotovi tržaškemu gospodarstvu nadaljnji razvoj tako na področju mehanske industrije kakor na torišču predelovanja prekomorskih surovin, namenjenih tržaškemu zaledju. Samo v gospodarski povezavi z Jugoslavijo, je Boris Kidrič poudaril, se bo Trst kot gospodarski center lahko ohranil in še nadalje razvijal. Gospodarski zvezi Trsta z Jugoslavijo pa je mogoče dati eno samo obliko: carinsko unijo. Ta unija je nedvomno osnovni pogoj za razvoj tržaške industrije, ki predstavlja glavni del tržaškega gospodarstva. Carinska unija Trsta z Jugoslavijo je prav tako pogoj za razvoj trgovini te neobhodno potrebna za procvit tržaškega gospodarstva.

Tržaško gospodarstvo, je Kidrič zaključil, tudi v splošnem izpopolnjuje jugoslovansko. Zaradi tega svojega značaja in spričo istih interesov obeh gospodarstev ni mogoče rešiti tehnična vprašanja v zvezi s carinsko unijo in predvsem ne skupne tarife drugače kakor v popolnem sporazumu med Jugoslavijo in Trstom. Trgovinske pogodbe, ki jih bo Jugoslavija sklenila s Trstom, bodo porok največje možne zaposlitve delovne sile na tržaškem ozemlju. Carinska unija pa nejzbežno zahteva tudi valutno unijo.

Madžarske reparacije za Jugoslavijo

Budimpešta, 17. — Madžarski delegat v komisiji za kontrolo Madžarske je poslal madžarski vladi noto, v kateri jo je obvestil o sklepu jugoslovanske vlade glede plačevanja madžarskih reparacij Jugoslaviji. Madžarska bo plačala 70 milionov dolarjev v osmih letih. V prvih letih ji bodo priznane posebne olajšave. Jugoslovanski delegat pravi v svoji noti, da se je jugoslovanska vlada odločila za ta korak, da bi olajšala madžarskemu narodu gospodarsko obnovo in pripomogla k ojačenju demokratičnih sil na Madžarskem.

Madžarski državni tajnik in načelnik urada za reparacije se je v imenu madžarske vlade zahvalil za take jugoslovanske izraze razumevanja in dobro voljo.

Vprašanje revizije montreuške pogodbe

London, 17. Predstavnik zunanjega ministrstva je sporočil, da pripravlja Velika Britanija enako kot Združene države uradno izjavo o svojem stališču glede revizije montreuške pogodbe.

Položaj v Palestini še vedno napet

Jeruzalem, 17. — Položaj v Palestini je zelo napet. V Haifi se je danes zbrala na poziv tajne radijske postaje množica 10 do 15 tisoč ljudi in protestirala zaradi pošiljanja židovskih priseljencev na Ciper.

Britanski krogi na pariški konferenci molčijo o tem, kaj so sklenili pri včerajšnjih razgovorih, ki jih je imel Bevin s severnoameriških zunanjim ministrom Byrnesom in britanskim ministrom za kolonije Hallom o Palestini.

Židovska agencija je poslala britanski vladi pismo, v katerem navaja pogoje, pod katerimi bi bila pripravljena udeležiti se londonske konference za preučitev načrta o federaciji Palestine.

Pred obnovitvijo anglo-egiptovskih pogajanj

Kairo, 17. VZN. — Pričakujejo, da bo danes ali jutri prišlo do odločitve o egiptovskem odgovoru na zadnje britanske predloge o reviziji anglo-egiptovske pogodbe iz leta 1936.

Velika Britanija proti sprejemu Albanije med Z.N.

London, 17. VZN. — Britanski delegat se je na včerajšnjem zasedanju komisije Varnostnega sveta za sprejem novih članov med Združene narode upri sprejemu prošnje za pristop Albanije k Združenim narodom z izjavo, da «vlada Združenega kraljestva dvomi, da bi Albanija imela normalen pojem o dolžnostih v mednarodnih odnošajih». Francija in Avstralija sta podprli Veliko Britanijo, medtem ko sta Sovjetska zveza in Poljska podprli albansko prošnjo. Vprašanje so predali Varnostnemu svetu.

Poljsko-češkoslovaško prijateljstvo

Varšava, 17. — Na poljskem zunanjem ministrstvu potrjujejo vesti, da pogajanja za čim tesnejše sodelovanje med Poljsko in Češkoslovaško napredujejo v prijateljskem duhu.

Zadnja seja ustanove UNRRA

Ženeva, 17. — Svet ustanove Unrra je imel včeraj popoldne zadnjo sejo, na kateri so sprejeli razne sklepe o likvidaciji. Jugoslovanski in ruski delegat sta obžalovala, da bo ta organizacija prenehala delovati, Fiorello La Guardia pa je poudaril, da to ne pomeni prenehanje mednarodne pomoči.

Lažne vesti o Jugoslaviji

Izjava jugoslovanske delegacije pri posvetovalnem odboru za Italijo glede novic o tihotapstvu z žitom

Rim, 17. VZN. — Tiskovni urad jugoslovanske delegacije pri posvetovalnem odboru za Italijo sporoča: «Odkar so začeli z četvijo priobčujejo nekateri italijanski listi poročila o tihotapstvu žita, ki naj bi ga vršili po morju in kopnem v smeri jugoslovanskega ozemlja.

«Glede na to izjavlja delegacija sledeče: Trgovina s tujino in plovba se vrši v Jugoslovanski zvezni ljudski republiki pod izključnim državnim nadzorstvom. V Jugoslaviji ne obstaja črna borza in špekulanti se strogo kaznujejo. Zaradi tega je izključena možnost, da b se zasebni jugoslovanski državljani ali prebivalci cone «B» pečali s tihotapstvom. Jugoslovanska zvezna ljudska republika je do zdaj dobivala živila po ustanovi Unrra ali z rednimi mednarodnimi izmenjavami. Jugoslavija — pravi nadalje izjava — ni nikdar iskala drugih sredstev za svoje živilske dobave iz tujine. Bilo bi nesmiselno misliti, da bi se Jugoslavija bavila z nezakonitimi in drugimi oblikami tihotapstva prav v času, ko ugotavljamo povoljen izid pridelka v vseh krajih in posebno v tistih delih Jugoslavije, kjer pridelujejo v prvi vrsti žito. V Jugoslaviji kmetje prirejajo ljudske veselice, ko oddajo razpoložljivo žito državnim žitnicam, ker se zavedajo, da z oddajo žita prispevajo k obnovi lastne države.

«Na ta način je uspelo jugoslovanski državi popolnoma organizirati pravično razdelitev kruha vsem prebivalcem po ceni, ki je zelo nižja od cene kruhu, ki so jo določili v Italiji. Zaradi tega je očitno — zaključuje izjava — da so vse vesti o tihotapstvu žita iz Italije v Jugoslavijo lažne in tendenciozne in imajo samo namen, motiti mednarodne odnošaje.»

Delegacija inozemskih brigad pregledovala dela na mladinski progi

Brčko, 17. Tanjug. — Delegacija članov mladinskih brigad Albanije, Grčije, Poljske, Bolgarije, Madžarske in jugoslovanskih izseljencev v Franciji je obiskala nekatera dela na železniški progi Brčko-Banovići.

Vse delovne brigade so z navdušenjem sprejele delegacijo. Na sestankih, ki so jih sklicali, so govorili delegati vseh tujih brigad in poudarjali važnost mladinske proge ter ljubezen jugoslovanske mladine do domovine, kjer je prava demokracija in svoboda dela.

NOVI NEMIRI V INDIJI

250 mrtvih in 1600 ranjenih v Kalkúti

Kalkuta, 17. — Muslimanska liga je v znak protesta proti načrtom britanske komisije o bodočnosti Indije proglasila «dan direktne akcije». Ob tej priliki je prišlo v Kalkuti do velikih nemirov. Po vsem mestu je prišlo do pretepov, ropov in uničevanja trgovin. Velika množica je preplavila mesto. Ob 21. uri so odredili policijsko uro. Kljub temu pa so se neredi v mestu ponavljali vso noč. Gasilci so imeli obilo dela, ker je na mnogih krajih prišlo do požarov. Policija straži stanovanja vodij kongresne stranke. Po zadnjih vesteh je bilo včeraj v Kalkuti 250 mrtvih in 1.600 ranjenih.

Danes so se neredi nadaljevali. Tramvaj in avtobusi stojijo, vojaška letala pa krožijo nad mestom. V sredini mesta so demonstranti naskočili številne trgovine. Znatne britanske sile so danes popoldne prišle v mesto, okoli poveljstva policije pa so razmestili tanke. Med današnjimi incidenti je vojaštvo večkrat streljalo. V bolnico vozijo vedno nove ranjence, a tudi pomoč ranjencem je zelo otežkočena zaradi prekinjenih telefonskih in drugih zvez.

Protest indijske komunistične stranke

Novi Delhi, 17. — Pokrajinski odbor komunistične stranke je danes protestiral proti aretaciji komunistov. Zdi se, da je protikomunistična akcija v teku po vsej Indiji in da jo podpirajo voditelji kongresa. Z druge strani brani vlada že delj časa vstop v Indijo ruskim državljanom in skuša izgnati tiste, ki bivajo v Indiji.

Komunistom, ki skušajo potovati izven Indije, odrekajo potne liste, kakor se je to dogodilo dopisniku komunističnega lista «Peoples Age», ki izhaja v Bombayu.

Prva obletnica indonezijske republike

Batavija, 17. — Prvo obletnico proglasitve indonezijske republike proslavljajo po vsem republikanskem ozemlju, posebno pa še v indonezijski prestolnici v sredini Jave, izvzemši one kraje, ki so zasedeni po tujih četah in kjer so bile manifestacije prepovedane. Indonezijska vlada je prejela mnogo čestitk inozemskih političnih osebnosti.

Thorez o politiki blokov

Zapadni blok pomeni rešitev za nemške truste

Pariz, 17. — Na nekem zborovanju v Royanu je ministrski podpredsednik Maurice Thorez izjavil med drugim, da je treba Porurje internacionalizirati, Renanijo pa imeti okupirano lepo število let. Dejal je tudi, da bi morali Posarje združiti s francoskim gospodarskim sistemom. Poudaril je, da si mora Francija zagotoviti varnost na svojih mejah, doseči plačilo pravičnih reparacij, kakor tudi likvidirati fašizem v Nemčiji, doseči njeno razorožitev, uničiti njeno vojno industrijo in kontrolirati njeno težko industrijo.

Glede mednarodne politike je Thorez izjavil, da ne sme priti do nasprotujočih si blokov, pač pa do združitve velikih zavezniških narodov. V sedanjih prilikah bi namreč zapadni blok pomenil rešitni načrt za nemške truste in odskočno desko za hitlerizem. Francoska varnost mora sloneti samo na tesnem sodelovanju med ljudstvom malih in velikih držav.

Sprejem na čast italijanske delegacije v Moskvi

Moskva, 17. VZN. — Antifašistični odbor sovjetske mladine je priredil sprejem na čast delegaciji italijanske mladine, ki zapušča Sovjetsko zvezo, da se spet vrne v Italijo. Med navzočimi so bili tajnik osrednjega odbora komunistične mladinske zveze Karlanov, tajnik iste organizacije za Moskvo, funkcionarji sovjetskega zunanjega ministrstva, sovjetski znanstveniki in umetniki.

Sovjetsko-danska trgovinska pogodba

Kopenhagen, 17. VZN. — Danska je danes podpisala petletno trgovsko in plovbno pogodbo s Sovjetsko zvezo.

Mednarodni fond za pomoč otrokom

Ženeva, 17. — Svet ustanove UNRRA je včeraj sklenil ustanoviti mednarodni fond za pomoč otrokom, ki bo dobavljal po prenehanju delovanja Unrre obleke in živila otrokom držav, ki so bile žrtve nemškega napada.

Sklenili so, da bodo sprva pomagali samo otrokom napadenih držav, pozneje pa vsem otrokom, ki so trpeli zaradi vojne.

Poljski vojaki spoznavajo resnico o svoji domovini

Varšava, 17. — Kakor poroča agencija «PAP», je med poljskimi častniki, ki so se pred kratkim vrnili iz tujine, tudi poročnik Stanislav Malevski. V izjavi, ki jo je

Patriarh Aleksij odlikovan

Moskva, 17. VZN. — Predsedstvo vrhovnega sveta Sovjetske zveze je podelilo red Rdeče delovne zastave moskovskemu patriarhu Aleksiju za usluge, ki jih je izkazal pri organiziranju narodnega dela med zadnjo vojno.

Nova slovaška vlada

Praga, 17. VZN. — Ministrski predsednik Češkoslovaške je včeraj zaprisegel novo avtonomno slovaško vlado. V novi slovaški vladi je 8 demokratov in 4 komunisti. Ministrski predsednik je komunist Gustav Hisak.

Agencija VZN ne poroča, da so v Tržiču in okolici odkrili veliko zalogo orožja, med drugim 25.000 nabojev, strojnice, zaboj ročnih bomb, samokrese in puške z odgovarjajočim strelivom.

KRATKE VESTI

SOFIJA. — Ministrstvo za informacije je ukinilo izhajanje opozicijskih listov «Narodno zemledelsko zname» in «Svoboden Narod» za tri dni, ker sta 14. t. m. objavila neutemeljene vesti o Sovjetski zvezi.

SOFIJA. — Objavljena je bila sodba proti članom nacistično-fašistične organizacije «Krum». Organizator polkovnik Anton Krstev je bil obsojen na smrt, trije drugi oficirji so bili obsojeni na 15 let zapora, 1 na 10 let, ostali obtoženci pa na manjše kazni.

Teror v Grčiji

Atene, 17. Tanjug. — V zvezi s povečanim terorjem monarho-fašistov v Grčiji je tajnik grške Zveze antifašistične mladine EPON poslal Zvezi svetovne demokratične mladine brzojavko, s katero jo obvešča o številnih terorističnih dejanjih. Brzojavka navaja, da je policija, ki deluje čisto tolovajsko, zažgala 31. julija prostore EPON-a v Lamiji. V Tesaliji so monarhisti na zverinski način umorili tri člane EPON-a. V Larissi so umorili 3 delavce, člane EPON-a, v Solunu pa 13 članov EPON-a aretirali in jim sodili pred porotnim sodiščem. 31. julija so izvršili smrtno obsodbo nad dvema kmetoma, demokratoma, ki ju je obsodilo sodišče v Janini.

Fašistični teror po vsej Grčiji narašča, in grška demokratična mladina je stalno podvržena mučenju.

List «Elefteri» objavlja resolucijo, ki so jo sprejeli 11. avgusta na velikem republikanskem zborovanju. Resolucija ugotavlja, da se je po krivdi monarhistične vlade položaj poslabšal in da teroristi svobodno strahujejo demokratično prebivalstvo. Dalje ugotavlja resolucija, da se sedanja vlada poslužuje enakih sredstev kakor nemški in italijanski okupatorji za časa vojne, in to zaradi tega, da bi ustvarila ugoden položaj za plebiscit, ki bo 1. septembra.

Delegacija EAM-a je izročila notranjemu ministru spomenico, v kateri zahteva ukinitev vojaških sodišč, eksekucij in deportacij ter omogočanje svobodnega gibanja volivcev za časa plebiscita.

Jugoslovanski parnik načrno unicen

Beograd, 17. Tanjug. — Jugoslovanske oblasti so preteklo leto doznale, da je potniški parnik «Kralj Aleksander» napol potopljen v grški luki Patras. Jugoslovanski izvedenci so z dovoljenjem grške in britanske vlade letos v februarju pregledali in fotografirali ladjo ter ugotovili, da ni hudo poškodovana. Ko so se jugoslovanski izvedenci pred kratkim ponovno podali na mesto s potrebnim orodjem, da bi ladjo dvignili, so ugotovili, da so bili v tem času kotli in strojni oddelek občutno poškodovani. Uničenje parnika je bilo sistematično izvršeno pred dvema mesecema in poškodbe so take, da se ga ne izplača več dvigniti.

Policija v coni A
orodje fevdalnega zatiranja

14. avgusta je prišlo 13 uniformiranih policistov in 1 policijski agent v civilu v vas Podsabotin-Zamorje št. 2 (Brda) h kolonu Gravnerju in mu zarubili kravo, prašiča, žito, plug in drugo. Imetje kolona Karla Gravnerja je bilo že izropano po Nemcih in fašistih v teku preteklé vojne. Zdaj pa so zarubili ostalo na pobudo fevdalne lastnice Bianche Cosulich.

Še hujše pa se je zgodilo s koloni baronov Codelli iz Krmina. Tri kolone teh veleposestnikov je civilna policija odpeljala v zapore, čeprav so oddali žito za ljudske žitnice — oziroma za razdelitev racionirane hrane kot to predpisuje zakon.

Vsi ti ukrepi pomenijo pritisk na kolone, da bi oddali polovico svojih pridelkov svojim fevdalnim gospodarjem. Toda takšno razmerje med graščaki in tlačani je bilo morda samo po sebi umevno v srednjem veku — in še takrat so drugod oddajali samo desetino — nikakor pa ne ustreza sodobnosti. Koloni po tej vojni niso upravičeno hoteli več oddajati tolikšen del pridelka svojega lastnega dela in pričeli boj za izboljšanje svojega socialnega položaja preko svojih sindikatov. Prav zato je nepravilno, da policija na tak način posega v sindikalni boj pred njegovim zaključkom.

Tako poseganje policije v sindikalno borbo in socialne spore prebivalstva silno ruši ugled oblasti, ker kaže policijo kot orodje fevdalnih gospodarjev proti kmečkim množicam kolonov.

Tako poseganje policije vzbuja vse večjo grenkobo in razočaranje pri kmečkem prebivalstvu, povečava njegovo ogorčenje in bojevitost, jača vrste kolonov za vse odločnejšo borbo proti zatiranju.

Tako poseganje policije v spore, za katere ni pristojna, utegne imeti težke posledice. ZVU pa je zopet ona, ki nosi odgovornost

Nedolžnega aretirajo in držijo po več tednov v zaporih

Nedavno smo poročali o primeru v Brdih, kjer so neznanci ostrigli neko Šmartenčanko, ker je občevala z ameriškimi vojaki. V zvezi s tem je civilna policija zaprla prijubljenega briškega partizana Ludvika Peršoljo iz Šmartnega, svojedobnega intendanta tehnike BBO. Tovariša Peršoljo do danes niso izpustili, čeprav je z neštetimi pričami dokazano, da je nemogoče, da bi se bil udeležil onega napada, ker je bil ob tem času v Snežatnem. Od mnogih prič, ki so bili za časa napada na dekle, ki so jo ostrigli, s tovarišem Peršoljo, naj omenimo le tov. Borisa Štekarja in Radivoja Jančiča.

Vzorec brez vrednosti...

Moralnost poročevalne službe

Nekoč so preiskali krožek «Rinaldi». Našli so sekiro za domača dela, neko rakev, kamenje na dvorišču in — kakor pričajo navzoči — so podtaknili neko orožje. Našli so ga namreč — kakšen slučaj! — ravno tedaj, ko ni bil navzoč nihče razen najditelja. In vendar «Voce libera» se je takrat razpisala, da je bilo veselje in tudi «Giornale Alleato», «Glas zaveznikov» in tukajšnja poročevalna agencija AIS-a niso štedili besed.

In še so iskali po kulturnih krožkih, po kmečkih in delavskih hišah, z magnetnimi napravami, s celimi oddelki vojaške in civilne policije. Uspeha ni bilo. Pa so vendar pisali tako rekoč za vsako «fračo na elastiko», ki so jo našli.

Sedaj pa so našli celo skladišče orožja. Našli so ga v prostorih CLN-ovske stranke. Ni ga našla policija, ker ga tudi ni hotela iskati — pri njih. Pač pa so ga našli antifašisti. In v ostrem nastopu proti policiji so jo prisilili, da ga je našla.

Sedaj «Voce libera» molči. Niti besedice. Tudi «Glas zaveznikov» in «Giornale Alleato» molčita. In tudi VZN. Niti besedice...

To je pač vzorec brez vrednosti objektivnosti poročanja...

Ovajajte fašiste!...

Kaznovanje fašistov
po splošnem ukazu št. 53

Čl. II.

Fašistični zločini, izvršeni pred 8. septembrom 1943.

Odstavek I. Oni, ki so organizirali fašistične tolpe, katere so izvršile nasilja in pustošenja, in oni, ki so vodili upor 28. oktobra 1922, se kaznujejo po čl. 120 kazenskega zakonika iz leta 1889.

Odstavek II. Vsi oni, ki so nasnovali ali vodili državni udar 3. januarja 1925., in vsi oni, ki so z znatnimi dejanji pripomogli, da se je vzdržal fašistični režim, se kaznujejo po čl. 118. kaz. zakonika iz leta 1889.

Odstavek III. Vsakdo, ki je izvršil druge zločine iz fašističnih razlogov, ali pa se je pri tem posluževal političnega stanja, ki ga je ustvaril fašizem, se kaznuje po zakonih, ki so veljali za časa zločina.

* * *

Ovajanje fašistov služi obrambi ljudstva.

Ovajajte fašiste!

Kdaj so že delodajalci ščitili delavce?
Okrožnica Julijskih sindikatov, ki jasno razkrinkuje njih bistvo

Včeraj smo priobčili pismo, s katerim 37 tržiških delavcev sporoča notranji komisiji, da izstopajo iz Delavske zbornice. Na njih vprašanja odgovarja nehote Delavska zbornica sama z okrožnico, ki smo jo dobili v roke in jo objavljamo v izvlečku.

Ta okrožnica jasno odkriva sramotno zvezo Delavske zbornice s tukajšnjim kapitalom. Iz okrožnice se jasno vidi tesno sodelovanje med Julijskimi sindikati in delodajalci, ki si skupno prizadevajo, da bi čim bolj nagradili krumirstvo in tolpe, ki so za časa 12-dnevne stavke branile interese g. Cosulicha in podobnih.

Okrožnica uvodoma omenja, da so ustanovili odbor, ki bo skrbel za podpore delavcev, zaposlenih v ladjedelnicah CRDA in pri melioracijih zemljišč. Okrožnica je naslovljena na vse člane Julijskih sindikatov, stanujočih izven tržiške občine, ki se niso mogli prijaviti na delo v ladjedelnici, ali ki so se prijavili 8. julija t. l. Nadalje na delavce pri melioracijskih delih, brezposelne, ki so sodelovali pri obrambi ladjedelnic (skvadre) itd. Izplačevanje podpore se bo vršilo po Delavski zbornici na osnovi seznamov. Imenovan bo tajnik, ki bo prizadetim izročil potrdilo o prejemu denarja pri krajevni Delavski zbornici (tajniku Basso Mariju). Nato sledi razpredelnica raznih podpor, ki gredo od 600 do 1500 lir. Podporo dobe delavci, ki se niso prijavili na delo, delavci, ki so se prijavili 8. julija 1946, brezposelni, ki so sodelovali v četah za obrambo ladjedelnic, in delavci pri melioracijskih delih. Nato navaja okrožnica še razna določila glede izplačila in potrdil. Okrožnica nosi datum 12. julija 1946.

Še o radio „Venezia Giulia"

10. t. m. zvečer je avto «Fiat 1500», ki je last g. Opimija Ricchettija, glasno delal reklamo za konjske dirke in poleg tega propagiral za «radio Venezia Giulia». G. Ricchetti izjavlja, da je onega dne svoj avto posodil nekemu gospodu Capitanio in zato ne more odgovarjati za propagando radio-oddaj «Venezia Giulia».

Sledov za radio-oddajno postajo «Venezia Giulia», ki je «tajna», in torej težko najti, le če se noče ostati pri tem, da mora postaja ostati še naprej «tajna».

Kako je v kolonijah „Assistenza sociale"

Kakor poroča VZN, so tržaški novinarji obiskali nekatere kolonije «Assistenza Sociale», o katerih smo že pisali: «Ugotovili so», da gre otrokom tam zelo dobro.

Žal le, da ni bil povabljen dopisnik našega niti kakšnega drugega antifašističnega lista, da bi se o tem prepričal. Poskušali bomo dobiti po drugi poti informacije.

Kako torej:

Kradejo ali ne kradejo?

Iz vagonov, natovorjenih z Unrrinim blagom in namenjenih v Jugoslavijo, je bilo na tržaški tovorni postaji ukradeno naslednje blago:

voz št. 120160, manjkajo 4 zaboji (72 kg) mleka v prahu; 1 zaboj popolnoma prazen;
voz št. 108.815, manjka 5 zabojev (100 kg) konzerviranega mesa;
voz št. 108.852, manjka 33 vreč poštnih zavitkov, 7 vreč pa je popolnoma praznih;
voz št. 109.956, manjka 8 poštnih zavitkov;
voz št. 263.104, manjkajo 3 zaboji (72 kg) slanine;
voz št. 154.842, manjka 5 zabojev (150 kg) raznega blaga;
voz št. 19.806, manjka 1 zaboj (30 kg) raznovrstnega blaga;
voz št. 117.139, manjka 21 vreč (500 kg) poštnih omotov, 1 vreča načeta;
voz št. 117.521, manjka 41 škatel (1200 kg) raznega blaga; 2 škatli načeti;
voz št. 183.501, manjka 44 poštnih vreč (1100 kg), 11 vreč načetih;
voz št. 117.303, manjkajo 4 škatle (96 kg) mila.

Civilni policisti za brezposelne (seveda le nekateri)

Skupina civilnih policistov nam je poslala 400 lir za stavkujoče delavce, da bi s tem izrazila solidarnost z ljudskimi množicami, ki se bore proti ostankom fašizma.

V torek bo tiskovna konferenca pri g. Bowmanu

Trst, 17. VZN. — Polkovnik Bowman, višji častnik za civilne zadeve, bo imel v torek ob 16. uri tiskovno konferenco v Ljudskem domu v sobi št. 70.

8 angleških vojakov izginilo

Trst, 17. — Vojaške oblasti so nocoj javile, da je pred dvema dnevoma izginilo 8 britanskih vojakov in 7 nemških vojnih ujetnikov, ko so se s tremi kamioni peljali v Lazaret. Doslej še ni nikakega glasu o njih.

Ljudstvo zahteva preklic
naloga za aretacijo stavkovnega odbora

Do danes niso pristojne oblasti še preklicale naloga za aretacijo stavkovnega odbora. Delavstvo iz ladjedelnic in drugih tovarn pošilja ZVU številne resolucije, v katerih zahteva, naj se članom stavkovnega odbora, ki uživajo vse zaupanje ljudstva, omogoči svobodno delovanje v korist tega ljudstva.

Resolucije pošiljajo tudi antifašistične organizacije in antifašistično ljudstvo vseh mestnih okrajev. Včeraj se je v uradih ZVU zglasila delegacija svetolvanskega okraja, da izroči resolucijo. Dežurni častnik jim je dejal, naj se vrnejo v ponedeljek, ker so ob sobotah popoldne uradi zaprti.

Aretacija predsednika N.O.O. za Kanalsko

Po devetdnevnem zaporu, ki ga je pretekli mesec prestal skupno z ostalimi člani okrajnih odborov antifašističnih organizacij, je civilna policija 15. avgusta ob 6.30 uri iz neznanih vzrokov ponovno aretirala predsednika okraj. NOO za Kanalsko tov. Janka Valentinčiča. Aretacijo je civilna policija izvršila na njegovem stanovanju ter ga odpeljala v goriške zapore.

Imenovanje disciplinskega sveta za učitelje osnovnih šol v Gorici

Z okrožnim ukazom z dne 6. avgusta je guverner goriškega okrožja imenoval začasni disciplinski svet za učitelje osnovnih šol, ki ga tvorijo sledeče osebe: profesor Guido De Vetta predsednik, dr. Giuseppe Delfino podpredsednik, in člani gosp. Umberto Mocnik, gosp. Guido Ziani, gosp. Mirko Rutar, gosp. Giuseppe Calligaris, dr. Antonio Kacin, profesor Alfredo Naldini.

Policija ščiti zločince med istrskimi begunci

Ribiča Peter Radivo in Franc Perosa sta bila v noči od 6. do 7. t. m. napadena v svoji barki blizu Fossalona (Izliv Soče). S kamenjem ju je napadel pobegli italijanski fašist Antonio Antonini obsojen od ljudskega sodišča v odsotnosti, ter dva druga begunca njegove vrste. Policija, ki je prijela napadalce, jih je zopet izpustila, kljub temu da sta napadena izjavila, da jih policija iz cone B kazensko zasleduje.

Gozdna policija ni čisto na jasnem o svojem delu

Pred dnevi je tov. Emil Kravanja izsekaval na svojem posestvu ušje (t. j. grmičevje, ki ga je precej na Bovškem), da ga uporabi za drva in za steljo živini.

Naslednjega dne ga je gozdna civilna policija prišla iskat in ga odpeljala na svoj sedež. Tam so ga vprašali s kakim dovoljenjem sedaj seka, nakar jim je pojasnil prvič, da je to delal na svojem posestvu in drugič, da so to ušje vedno izsekavali v svojih gruntih brez vsakega dovoljenja oblasti. Popisali so njegove podatke in ga odslovili rekoč «Vedremo!»

Sprejeti v tržaško bolnico

V tržaško bolnico so sprejeli Karlo Fornig, staro 50 let, stan. v ul. Flavia 10; Vincenca Hodrica, starega 52 let, stan. v ul. Costalunga 218 zaradi tetanusa; Stanislava Umeka, starega 7 let, stan. pri Knežaku, padel je s senika in se na več mestih ranil. Alberta Gomiščka, starega 38 let, stan. v Gorici, ko je na trgu Libertà čakal na avtobus za Gorico, je bil ranjen od angleških vojakov s strelom v nogo. Maksima Marcuzzija, starega 26 let, stan. v ul. Revoltella 18 zaradi opeklin.

Prvo pomoč so v bolnici nudili Mariji Visintin, stari 66 let, Ivanki Pilati, stari 40 let, stan. v ul. Romagna 32, Renatu Skabarju, staremu 52 let, stan. v ul. Veronese.

Danes se poročita pri Sv. Ivanu tov.

Sarigu Enrico
in Kuljad Milena

Novoporočencema želimo obilo sreče!

Z. A. V. P.

Drobne novice

Preteklo noč je morala policija ob 2.30 v ul. Fornelli št. 6 v eni izmed «onih» hiš intervenirati, ker se je tam vršila prava orgija in sosedje niso mogli zaspati. Poleg «cvetka» je prisostvoval zabavi tudi neki L. Petručciani, star 33 let. Ko je zavohal, da prihaja policija, jo je pobrisal na podstrešje, toda policaj je tekel za njim in ga zgrabil za ovratnik.

Ob isti uri ponoči je policija ustavila Jožefa Bartorellija in Marka Zavača, ker sta prodajala limbenice ob tako pozni uri. Peljali so ju na policijo in jima odvzeli dovolilnice za prodajo.

Gizeli Luttmann so včeraj okoli 11. ure na trgu Ponte Rosso ukradli listnico s 4000 lirami in dokumenti.

Gospod Leopold Bandelli, upravnik «Caffè degli Specchi», je naznanil policiji, da so pred 20 dnevi neznanci vdrli v kavarno in odnesli 30 stolic v vrednosti 15.000 lir.

Ko je gospa Concetta Tuzzi včeraj kupovala na trgu Ponte Rosso zelenjavo, ji je spreten tatič odnesel listnico s 500 lirami in osebnimi dokumenti.

Smrtna nesreča

Mehanik Emil Rupel iz Proseka se je ponesrečil z motorjem blizu Nabrežine, kjer ga je povozil kamion. Prepeljali so ga v bolnico in ja tam še isto noč izdihnil na posledicah težkih poškodb.

Odg. urednik DUŠAN HRESCAK

† Dne 17. t. m. je po kratki bolezni umrl v starosti 81 let naš dragi oče

FRANC DOLENC

Pogreb bo danes ob 9.30 iz hiše žalosti, Konkonelska 7, na domače pokopališče.

Občine, 18. 8. 1946.

ZALUJOČA DRUŽINA

† Javljamo tužno vest, da nas je preljuba soproga, mama, snaha

PERTOT LOJZKA rojena BAN
cvetličarka

po kratki mučni bolezni 16. t. m. ob 16. uri za vedno zapustila v starosti 46 let.

Pogreb bo danes, 18. t. m. iz hiše žalosti na proseško pokopališče.

Prosek, 18. avgusta 1946.

Zalujoči: soprog JOŠKO, otroci VLADKO, DANILO in VOJKA, tast, snaha ter drugi žlne: BAN, PERTOT, SKRIN, SARDOČ IN VERŠA.

OD TRIGLAVA DO JADRANA

Manifestativno zborovanje v Kanalu

15. avgusta se je vršilo v Kanalu veliko zborovanje. Mladina je ob tej priliki podarila zastavo Zvezi Primorskih Partizanov kanalskega okraja. Policija je sicer ovirala dotok ljudstva iz okoliških vasi v trg, kljub temu je bil zvečer Kanal poln ljudstva. Partizani so prikorakali na trg s petjem in zastavo na čelu; ljudstvo jih je burno pozdravljalo. Predsednik ZPP Štefan Humar, je otvoril zborovanje, nakar je pevski zbor zapel nekaj pesmi. Tajnik okrož. NOO za Goriško tov. Vižentin Bogomil, je zbranemu ljudstvu govoril o nadaljevanju pravične borbe goriškega ljudstva, ki noče nikdar več v suženjstvo imperialistične Italije. Sledila je podaritev zastave, ki jo je sprejel v imenu partizanov tov. Ivan Jug. Nato je bila podana deklamacija «Tujega nočemo - svojega ne damo». Zborovanje se je zaključilo s pesmijo «Hej Slovani». Tisočglava množica je vzklikala Jugoslaviji in njenemu velikemu voditelju marsalu Titu.

Civilna policija tudi tokrat ni zamudila prilike, da ne bi mirnega ljudstva razganjala, kljub temu da je bilo manifestativno zborovanje dovoljeno od ZVU. Aretirala je Stanič Ido in Bučik Alojza, ki ga je močno pretepla in nato odvedla proti Gorici.

Aktivnost žena v tržaškem okrožju

O delu, ki ga dnevno vršijo antifašistke v našem okrožju, bi imel človek mnogo pisati.

Kdor ne živi v tej coni, si ne more predstavljati, s kakšnimi pogoji in ob kakšnem ustrahovanju se izvaja vsaka akcija. Toda vse ovire in poskusi ustrahovanja ne odvračajo žena in mater, katere so pod težo 25 letnega suženjstva ojeklenele, postale trdne in neustrašne od dela.

Kljub neznosnemu gospodarskemu stanju in brezposelnosti, ki se vsak dan veča, so antifašistke obdarile mladinsko brigado, ki je odpotovala v Brčko-Banoviči, z vsem potrebnim.

V okraju Milje so nabrale: 1.742 lir, 19 kom. mila, 4 volnene jopiče, 16 parov kratkih moških hlač in ene dolge, 2 para nogavic, 1 par čevljev in razne pisalne, toaletne in druge potrebščine. *V okraju Sežana:* 2.677 lir, 4 kg mila in razne toaletne in druge potrebščine. *V okraju Nabrežina:* 3.868 lir, 3 pare hlač, 9 parov nogavic, 7 parov spodnjih hlač, 3 pletene jopice, 4 robčke, 3 srajce, 1.15 kg mila, 13 zobnih krem, 6 kom. mila za britje in razne pisalne in druge potrebščine. *V okraju Tržič:* 9 robčkov, 4 pare nogavic, 3 pletene jopice, 1 srajco, 5 brisač, 2 para hlač, (ene kratke in ene dolge), 1 spodnje hlače ter razne druge potrebščine. Razen tega so žene v našem okrožju uspešno zaključile nabiralno akcijo v pomoč otrokom «žrtev vojne». V tržiškem okraju so nabrale 187.327 lir, v miljskem 99.176, v sežanskem 48.480 in nabrežinskem 36.417 lir. Med ostalimi organizacijami so zbrali 33.900 lir, skupno torej 415.300 lir. Obdarile so 1145 otrok in vsakemu izmed njih poklonile 340 lir.

Anhovo

PODARITEV ZASTAVE

Dne 15. t. m. je mladina iz vasi Anhovo podarila v znak priznanja za junaško borbo in zmago zastavo krajevni sekciji partizanov. Cela vas, staro in mlado, se je zbralo na to svečanost. Sledil je kratek program s pesmimi in nagovori, nakar so vsi člani ZPP, mladina in vsi ostali krenili z novo zastavo na čelu v Kanal, kjer se je vršilo okrajno zborovanje z veliko manifestacijo za Jugoslavijo.

Postojna

TEČAJ ZA UČITELJSTVO

12. t. m. se je pričel v Postojni politično - ideološki tečaj za učiteljstvo cone B. Tečaj je otvoril okrožni šolski nadzornik tov. Jerala. Predavatelji prihajajo iz Ljubljane in učitelji se tečaja udeležujejo polnoštevilno.

Predavanja so zelo zanimiva. Predavatelji govore o tradicijah partizanskega šolstva, o povezanosti kulturno - prosvetnega dela z gospodarsko izgradnjo, o ljudskem izobraženstvu v službi države, o liku sodobnega vzgojitelja, kako naj učitelji skrbe za pouk slovenskega jezika v govorjeni in pisani besedi ter o pouku zgodovine in zemljepisa. Na tečaju obravnavajo vsa vprašanja današnje šole in razglabljajo o novih metodah šolskega dela.

Prireditve, predavanja in sestanki

KULTURNI KROŽEK «ŠKAMPERLE» priredi danes 18. t. m. v gostilni «Capuzzera» ljudsko veselico.

PROSV. DRUŠTVO V SKEDNJU. Jutri zvečer ob 21. uri bo v starem otroškem vrtcu na prostem važno predavanje.

PROSV. KROŽEK «HAAS» NA VRDELCI (GOSTILNA MINIUSSI, UL. SCOGLIO ŠT. 197) priredi danes ob 18. uri svoj drugi ples na prostem. Loterija, šaljiva pošta, bar.

PEVCE ZBORA «S. KOSOVEL» opozajamo, da se ves zbor sestane v šoli v Lokavcu (pri Ajdovščini) v soboto 24. avgusta ob 9. uri dopoldne na pevsko vajo. Zvečer ob 8. uri bo koncertni nastop zbora v Ajdovščini. V istih oblekah kot na zadnji turneji po Franciji. Za one, ki bi morali priti dan prej, bo preskrbljeno ljudi za prenočišče in hrano.

Prireditve na gradu

Nocoj ob 21. uri bo velik simfonični koncert tržaškega filharmoničnega orkestra pod vodstvom Votto Antonina. Spored je naslednji: Rossini: «Sraka» operna simfonija; Dvorak: simfonija št. 5 «Iz novega sveta»; Strauss: «Don Juan», simfonični poem; Chabrier: «Espana»; Wagner: a) «Lohengrin», preludij k I. dejanju, b) «Rensko zlato», vhod bogov v Walhallo.

V torek bo druga predstva «Madame Butterfly» z istimi igralci kot pri premieri. Pri gledališki blagajni na trgu Verdi 1 nadaljujejo prodajo vstopnic za koncert. Vstopnice za opero pa bodo začeli prodajati jutri.

Enotni sindikati

SKUPŠČINA OBRTNIŠKIH DELAVCEV. Vse obrtniške nameščence vabimo na skupščino, ki bo 19. t. m. ob 20. uri v ulici Conti 11. Razpravljali bomo o važnih primerih, ko ni bila izplačana draginjska doklada.

SINDIKAT PEKOV. Dne 19. t. m. bo sestanek direktivnega sveta.

SINDIKAT GRADBENE STROKE - GRADBENA ZADRUGA V TRSTU. Danes 18. t. m. bo ob 10. uri v ulici Rossini 16, II. sestanek vseh članov.

SESTANEK SPORTNIKOV. Vsi tehnični športni vodje Športne zveze Enotnih sindikatov naj se zberejo jutri zvečer ob 19. uri v ulici Imbriani 5.

SINDIKAT KOVINARJEV. Jutri 19. t. m. bo ob 19. uri seja direktivnega sveta.

V torek 20. t. m. se ob 17.30 uri sestane posvetovalna komisija kovinarskih nameščencev.

Ob 19. uri bo seja ožje posvetovalne komisije male industrije.

Zaupniki delavnic in male industrije naj pošljejo posvetovalni komisiji male industrije poročila o svojih delavnicah.

SINDIKAT LESNE STROKE Jutri 19. t. m. ob 19. uri bo na sedežu sindikata sestanek direktivnega sveta.

Prehrana

Podaljšanje roka za vlaganje prošenj brezposelnih za dodatne živilske izkaznice v Gorici. Okrožni urad za delo sporoča: Pokrajinski urad za prehrano je določil, da morajo brezposelni, ki si žele dodatne živilske izkaznice, vložiti pri občinskih uradih za prehrano prošnjo do 6. sept. t. l. in ne do 17. avgusta, kot so sporočili prvotno. Prizadeti morajo te izkaznice vpisati pri istem trgovcu, kjer imajo vpisane navadne živilske izkaznice.

DELITEV ŽIVIL V TRSTU IN V PODEŽELSKIH OBČINAH: Jutri 19. t. m. bodo pričeli deliti naslednja živila:

Grah (poloviden) — 300 gr na osebo za vse potrošnike v Trstu in na deželi na odrezek XXIV živilske izkaznice julij-oktober.

Fižol — 250 gr potrošnikom od 9 let dalje samo v Trstu na odrezek 47 živilske izkaznice julij-oktober.

Jajca v prahu — 100 gr vsem potrošnikom v mestu in na deželi na odrezek št. 44 živilske izkaznice julij-oktober.

Koruzna moka — 1 kg vsem potrošnikom v občinah Milje in Doline na odrezek II testenine, živilske izkaznice julij-oktober.

Delitev se konča 31. t. m. Cene: grah 39 lir kg, fižol 39 lir kg, koruzna moka 20 lir kg, jajca v prahu 250 lir kg.

PREDBELEŽBE MLEKA ZA SEPTEMBER. Od 19 do 23. t. m. morajo potrošniki v Trstu in na deželi predbeležiti mleko po naslednjem navodilu: mleko: za vse kategorije naročilni odrezek XXIII živilske izkaznice julij-oktober.

ROK ZA DELITEV BLAGA «ENDSI». 24. avgusta se konča delitev sočivja in toaletnega mila «ENDSI» v Trstu in pokrajini.

NAVODILA ZA UPORABO JAJC V PRAHU. 1. Shranite jajca v prahu v zaprti posodi na svežem in suhem prostoru. 2. Presejte jajca v prahu, da ločite grudice, ki so se stvorile. 3. Da bodo jajca v prahu kar najbolj izdatna, dodajte 13 gramom izsušenih jajc 32 gr vode. Pri tem pa morate paziti, da vodo dolivate polagoma. Po eni uri boste imeli jajce, ki bo ravno tako želatinasto kot sveže. Kdor se bo držal teh navodil, bo dosegel pri kuhi in peki z jajčnim prahom isti uspeh kot s svežimi jajci. Tako bo pri jedeh in slaščicah mnogo prihranil in hranilna vrednost teh jajc bo enaka.

Razno

NAJDENO. Poveljstvo mestnih straž v Gorici v ulici Mazzini 7 sporoča, da so našli neko vsoto denarja, ki ga hranijo pri poveljstvu. Kdor more dokazati, da je lastnik tega denarja, naj pride ponj.

Pomoč političnim jetnikom

V prvi polovici meseca avgusta so razni kraji tržaškega okrožja darovali za politične jetnike sledeče vsote denarja:

Okraj Tržič: Mesto Tržič lir 16 tisoč 674, Bistrigna lir 742, Dobbia lir 445, Selz lir 1.448, Aris lir 2.136, Doberdob lir 472, Vermegliano lir 3.819, Begliano lir 3.330, Villaraspa lir 814, Panzano lir 6.069, Pieris lir 5.710, mesto Ronchi lir 10.177, ladjedelnice v Tržiču lir 6.305. Tržiški okraj je daroval skupno lir 53.144 za prvo polovico meseca avgusta.

Okraj Sežana: Povir lir 998, Avber lir 200, Šmarje pri Sežani lir 438, Kazlje lir 407 in 33 jajc, Podbreže lir 253, Krajnavas lir 595, Merče lir 521, Štorje lir 500, Lokev lir 1.438, Kopriva lir 755, Žirje lir 244. Sežanski okraj je daroval v prvi polovici meseca avgusta skupno lir 24.826.

Za prvo polovico meseca avgusta smo do sedaj prejeli za pomoč političnim jetnikom skupno 137.518 lir.

Iz Sežanskega okraja smo prejeli tudi 170 kg. krompirja, 22 kg fižola in 42 jajc.

Za kraje, o katerih nismo še poročali, bomo to v prihodnje!

Najlepša hvala vsem, ki materialno in moralno podpirajo tovariše, ki trpijo po Tržaških in tržiških zaporih.

Smrt fašizmu — svobodo narodu!

Za komisijo: *Dino.*

Prispevki za stavkujoče

Hus Josip, Trebec Josip, Trebec Franc, vsi železničarji iz Orleka, so darovali po 500 lir za stavkujoče delavce.

Dobra srca

Padričani so obdarovali naslednje učenke, ki so z odličnim uspehom dovršile preteklo šolsko leto: Rolc Marto s 500 lirami, Grgič Klaro s 300 lirami in Grgič Marico z 200 lirami.

Rojstva, smrti, poroke

Anagrafski urad tržaške občine poroča: dne 17 avgusta 1946 je bilo rojenih 15 otrok, umrlo je 6 ljudi, porok 7.

UMRLI: Matassi Servolo, 60 let; Bisiacchi Palmira, 19 let; Marcellini Ivana, 2 meseca; Dal Sasso Ana Marija, 13 mesecev; Rupel Emil, 32 let, Miani Nerina, 36 let.

POROKE: izvršene: Colja Zdenko trgovec in Tomažič Ivanka, učiteljica; vknjižene: Ford Alick, mizar in Pavan Ausonia, študentka; Inger Aroldo, tkalec in Rigutti Evgenija, zasebnica; Trizio Guerrino, mehanik in Di Michiel Marija, zasebnica; Merlak Anton, razprodajalec časopisov in Canziani (Kocjančič) vd. Pino Ana, zasebnica; Messerszmidt Ivan, telefonist in Cello Lidija, čipkarica; Delucia Jožef, mehanik in Vidach Marija, zasebnica.

Sporočila in objave

RADIO TRST II.

NEDELJA, 18. AVGUSTA

7 Pestra glasba; 7.25 koledar; 7.30 vesti v ital.; 7.45 vesti v slov.; 9.30 kmetijsko predavanje; 10 prenos sv. maše iz stolnice sv. Justa; 10.15 slovenska pridiga; 10.30 nadaljevanje sv. maše iz stolnice sv. Justa; 11 nedeljski glasbeni program; 12 klasična glasba; 12.30 slovenske pesmi; 12.45 napoved časa - vesti v slov.; 13 vesti v ital.; 13.15 Kay Kavendich pri klavirju; 13.30 slovenske pesmi; 14 pregled vesti, branje sporeda; 14.05 kmetijsko predavanje; 17.30 otroška ura; 18 simfonična glasba; 19 predavanje: «Slov. narodni običaji na Slovenskem»; 19.15 vesela ura; 19.45 plesna glasba; 20 napoved časa - vesti v slov.; 20.15 vesti v ital.; 20.30 operna glasba.

KINOPREDSTAVE

NAZIONALE. 15.30: «Odhod ob sedmih» - C. Gelli, Campanini.
SUPERCINEMA. 16: «Nočna nevihta» - Giachetti.
FILODRAMMATICO. Zaprto zaradi popravila.
ITALIA. 14.30: «Butterflyjev sen» - M. Cebotari, F. Giachetti.
ALABARDA. 15: «Marija Škotska», K. Hepburn, Fr. March.
IMPERO. 16: «Doživetja v Grand Hotelu».
VIALE. 15: «Končno je privolila» - V. Carm, E. Fiermonte.
MASSIMO. 14.30: «Vstajenje» - D. Duranti, C. Gora.
GARIBALDI. 14.30: «Dva srečolovca» - K. Francis.
NOVO CINE. 15: «Mayerling» - C. Boyer, D. Darrieux.
ODEON. 14.45: «Mater dolorosa» - A. Uhlig, M. Lotti, C. Gora.
SAVONA. 15: «Danes si najlepša», R. Hayworth, F. Astaire.
AZZURRO. 15: «Kavalir orkan» - F. Scott.
RADIO. 15: «Neutesen pogled».
MARCONI. Ob 16. in ob 21. na prostem: «Razodetev» - J. Moran.
VITTORIA. Ob 16. in ob 21. na prostem: «Družina Sullivan».
ADUA. 15: «Poslednji med Zorri» - K Maynard.
VENEZIA. 14.30: «Plava smrt».
BELVEDERE. 15: «Učiteljica se zabava» - A. Bohlin, K. Ekelund.
ARGENTINA. 14.30: «Zaklad na otoku».
POLETNO GLEDALIŠČE V JAVNEM VRTU. 21: «Blaznost» - M. Morgan, C. Boyer.
CENTRALE. Od 10 ure do 23: Velika znanstvena razstava; samo za odrasle.

*

«PROSV. DOM» - NABREŽINA. Danes v nedeljo, 18. in ponedeljek 19. t. m. ob 21: «Calafuria»; v soboto 24., v nedeljo 25. in v ponedeljek 26. t. m. ob 21: sovjetski film «Peter Veliki».

FIZKULTURA

Masovna telesna vzgoja

V skladu z drugimi pridobitvami narodno osvobodilne borbe je tudi telesna vzgoja postavila nove temelje, temelje široke ljudske vzgoje. Nova linija telesne vzgoje je linija množičnega sodelovanja, je nova naloga, ki jo moramo rešiti, to je, zatreti moramo pojmovanje športa, kot so nam ga propagirali neljudski režimi. V našem ljudstvu mora zmagati prepričanje, da telesna vzgoja ne stremi po lovu za posamezne športne uspehe in rekorde, temveč, da je njen glavni namen vzgajati vse ljudstvo, predvsem pa mladino k njenj izgradnji, k njeni telesni krepitvi, k zdravju in moči ter s tem koristiti moči in sili vsega naroda. Naša glavna naloga mora biti, da bomo v naši mladini razvijali pogum, vztrajnost, spretnost, disciplino, tovarištvo, voljo do zmage, odločnost v premagovanju težav, skratka, vzbudili ljubezen do telesne vzgoje. Nova pot v fizkulturi je pot resnične ljudske vzgoje, s katero moramo pretrgati staro vsebino, staro pojmovanje, pod katerim je bila telesna vzgoja dostopna samo priviligiranim ter ustvariti vseljudsko enotnost, ki nam jo je prinesla narodno osvobodilna borba. Zdrav duh v zdravem telesu, zdrav narod v zdravi državi! Evo, to je v najširšem pomenu naloga masovne telesne vzgoje.

Vse to pa bomo dosegli takrat, kadar bomo k telesni vzgoji pritegnili vse ljudstvo, kadar bomo v njem vzgojili ljubezen do fizkulture. K našemu delu moramo pritegniti delavce, kmete in nameščence; enako moramo skrbeti za kmečko, delavsko in šolsko mladino. Naloga naših fizkulturnikov pa je, da v okviru prosvetnih društev prično gojiti telesno vzgojo v masovnem merilu. Naša prosvetna društva — če upoštevamo izredne prilike v katerih živimo — pa morajo gojiti fizkulturo še bolj kot do sedaj; ta društva morajo biti dostopna mladini, postati morajo tudi fizkulturno množična društva. Le tako bomo dosegli, da bo naš narod zdrav in močan, in iz tega množičnega gibanja bodo zrasli naši dobočí rekorderji, ki nas bodo častno zastopali na svetovnih športnih prireditvah.

Zato moramo odstraniti stare napake, ki so nam jih vsilili ljudski izkoriščevalci, otresti se moramo stare miselnosti, vreči raz sebe stare okove ter postati novi ljudje tudi na fizkulturnem polju.

O plavalnem športu

Plavanje kot šport je človeštvo pričelo smotrno gojiti šele v XX. stoletju. V začetku so poznali le dva sloga, in sicer prsni in bični (vijolinca), kmalu pozneje pa tudi hrbtni slog. Leta 1906. pa je Evropa zastrmela, ko je Avtralec Heally pokazal nov, doslej nepoznan slog. To je bil crawl, ki je bil znatno hitrejši od vseh ostalih slogov in se je zaradi tega naglo razširil.

Če pogledamo statistiko razvoja plavalnega športa, vidimo, da imajo glavno besedo v plavanju Američani in Japonci, katerim pa so se v zadnjem času pridružili še Rusi. Med ženskami prednjačijo danske in nizozemske plavalke. Iz seznama svetovnih rekorderjev razberemo tudi razvoj raznih slogov.

Na 100 m prosto je samo ena sekunda razlike med prvim svetovnim rekordom, ki ga je postavil Američan Jonny Weissmuller ter med svetovnim rekordom iz leta 1946. Toda le šestim plavačem se je doslej posrečilo prekositi rekord iz leta 1926. Na 200 m prosto pa je slika že drugačna. 45 plavčev je doseglo boljši čas, kot je rekord iz leta 1926. Približno isto je na srednji in dolgi progi, kjer je pred 20 leti držal rekord Sved Arne Borg. Pri prsnih plavalcih opažamo ogromen napredek. Novi slog «metuljček» je klasični prsni slog znatno izpodrinil. Res je, da so uspehi sovjetskih mojstrov Bojčenka in Meška izredni, toda napredek je tudi v množici. Na olimpijski progi 200 m prsno je kar 77 plavačev prekosilo stari rekord, med njimi sta tudi 2 jugoslovanska plavača Tone Cerar in Božo Grkinič, od katerih je bil prvi pred vojno med najboljšimi na svetu.

Ženske so še bolj napredovale, to ravno zaradi tega, ker so se šele v zadnjem času množično pričele baviti s športom. Na 200 m prsno je kar 122 plavalk, ki so prekosile stari rekord. Med njimi je tudi Jugoslovanka Mira Korpesova, ki je lansko leto dosegla čas 3.10.8, s katerim se je uvrstila na

Zavezništvo in politična igra

Danes v dobi radia, letal in atomske energije je postal svet manjši, ker niso več razdalje časovno taka pregrada, kakor ob času, ko še niso poznali elektrike in motorjev in ko je bila še konjska vprega najhitrejše prometno sredstvo. Tehnika je sicer zmanjšala razdalje, merjene časovno, in s tem dejansko približala narode. Če jih je tudi zbližala, je pa vprašanje, o katerem bo sodila zgodovina oziroma pokazala šele bodočnost. Se pred sto leti je trajalo mesece, preden smo zvedeli za dogodke, ki so se odigrali v Ameriki, Aziji, Avstraliji in Afriki. Vedeli so prihajale tako pozno, da so imele samo še zgodovinsko vrednost. Bralec jih je jemal samo na znanje, ker se dejansko ni čutil povezanega s samim dogodkom. Sedaj, ko imamo radio in po radiju obveščene liste, ki nam prinašajo v besedi in sliki dogodke, tako rekoč ob samem dogidku, smo čisto drugače povezani s samim dogajanjem.

Večino dogodkov zabeležimo, ne da bi se poglobili v snov in iskali zanje razlogov in njih povezanost s splošnim dogajanjem po svetu. Če ne poznamo zgodovine, zemljepisa, gospodarskih in socialnih razmer dotične države in če ne poznamo ljudstva, ki tam živi, to je, če ne poznamo kulture, vere, jezika, šeg in navad, potem nam je težko razumeti dogajanja, ker so posledica teh dejstev v zvezi z drugimi okoliščinami, ki niso neposredno v zvezi z narodom v tisti deželi, temveč v zvezi z vplivi drugih sosednih in oddaljenih držav, ki vplivajo posredno ali neposredno na predmetno državo.

Tako smo zvedeli za vstajo v Boliviji, nemire v Palestini, napade na angleške vojake v Egiptu, postavitev državljanske vojne na Kitajskem in v Grčiji, težave v Indiji, težave med zavezniki zaradi Nemčije, nevarnost inflacije v Ameriki, poskuse z atomsko bombo itd.

Divide et impera

Za človeka srednje Evrope je težko razumeti, kako se je ves srd židovskega življa v Palestini v zadnjem času obrnil proti Britancem, ki imajo mandat nad Palestino. Prvotno se je vršil boj med prizadetimi, to je med Židi in Arabci. Danes so Arabci opazovalci borbe med Židi in Britanci. Gotovo ni bil to namen britanske politike, pač pa je bil boj med Židi in Arabci posledica dvorezne britanske politike.

Se bolj nerazumljiva je politika Britancev proti vojnim zaveznikom. Da bi to razumeli, je treba iskati osnovo, na kateri sloni zunanja politika Velike Britanije. Načelna osnova britanske zunanje politike je politika ravnotežja v Evropi. Znani ameriški novinar in zunanje politični komentator Walter Lippmann piše o tem: «Tradicionalna britanska povojna politika je, da se posluži premagane države za ponovno vzpostavitev ravnotežja sil proti najmočnejšemu zmagovalcu. Mnogo ljudi v Britaniji ne veruje sicer v uspeh te politike. Tajiti, da se ne poslužuje te taktike britanska povojna politika nasproti Nemčiji, bi bila prevara ali samoprevara». Zaradi te nepravilne politike nasproti Nemčiji po podpisu versajskega miru je prišlo do druge svetovne vojne.

Za človeške žrtve ni mere v dolarjih in hektolitrih

Vendar pa ne bi smeli Britanci pozabiti, da so imeli Anglo-ameriканci vsega skupaj približno samo 500.000 padlih vojakov. Materialnih vojakov, ki so ostali živi, ne bi smele pozabiti, da so bili v tej vojni Slovani, ki so dali milijone sinov v borbi proti nacifašizmu in tako nosili glavno breme vojne. Res je, da so Združene države in Velika Britanija materialno mnogo prispevale k skupni borbi. Vse to se lahko izraža v dolarjih in funtih, tonah in litrih, ne morejo se pa vrniti sinovi materam in narodu. Kri padlih se ne more niti meriti v litrih niti vrednosti v dolarjih in funtih. Edino, kar se lahko stori, je to, da se upošteva, za kar so se borili in da se na mirovni konferenci uresniči to, za kar so dali življenje. S tem bodo padli junaki našli svoj mir in njih matere bodo vedele, da žrtev ni bila zaman. Pogoj za to pa je poštenost do vojnih zaveznikov in odstop od starega načela, da je zmagovit zaveznik nevaren tekmec.

Po več kot enoletni zasedbi cone A lahko trdimo, da so vsakomur, ki je imel to srečo ali nesrečo, da je živel na tem ozemlju mnogo bolj kot prej razumljiva dogajanja v deželaj, ki so pod britansko upravo oziroma mandatom, ali pa pod neposredno vojaško zasedbo in s tem pod vojaško upravo.

Cona A - značilen primer

Iz mnogih primerov, ki bi jih lahko naštali, bomo navedli samo dva, ker sta oba značilna za politiko, ki jo je vodila vojaška uprava na zasedenem ozemlju cone A.

S posrednim podpiranjem bivših fašističnih in filofašističnih elementov je dala tem krogom pogum, da so mogli odkrito nastopiti proti demokratičnemu italijanskemu in slovenskemu življu. Dopustili so, da so nekateri listi, «resni» in «šaljivi», pisali tako, da so s tem podpihovali mržnjo med Slovenci in Italijani. Sicer niso uspeli pri širokih demokratičnih italijanskih množicah, pač pa je to hrabrilo šoviniste in reakcionarje. Večina uredb je posredno vodila do istega učinka. Uredba, ki je uveljavila bivšo fašistično zakonodajo, to menda dovolj dokazuje. Ukinitev vseh ljudskih organov in vzpostavitev civilne policije, ki je sestavljena skoraj izključno iz šovinističnih italijanskih elementov in iz bivših fašistov, ni mogla biti drugo, kakor neke vrste predstraža italijanskega šovinizma. Ves problem šolstva je bil rešen na način, ki favorizira raznarodovanje in pobija narodno zavest.

Ta politika je tudi popolnoma v skladu z drugim primerom in potrjuje ugotovitev Walterja Lippmann-a.

Ker je bila Italija premagana, je bila v tem primeru nevarnejša zmagovita zaveznica Jugoslavija. Zato so Britanci želeli oslabiti položaj Jugoslavije in zagovarjali rešitev primorskega vprašanja na škodo Jugoslaviji. To je razvidno iz govorov Bevina na konferenci štirih zunanjih ministrov, kjer je zastopal stališče, naj bi Trst, polovica Istre in del Goriške ostali Italiji ne glede na etnično stanje. To politiko je vodil iz istih razlogov tudi Byrnes, ali pa mogoče še iz drugih, smer pa je bila dejansko ista.

Trst naj bi postal drugi Gibraltar

Ali so hotele Združene države in Britanija dejansko izročiti Trst Italiji, ali pa so postavile namenoma to tezo, ker so računale s tom, da bo Sovjetska zveza podpirala jugoslovansko stališče in da bi moglo zaradi tega priti do kompromisne rešitve v smislu «svobodnega mesta Trst», je težko ugotoviti.

Samo delovanje vojaške uprave v Trstu bi govorilo za to, da so hoteli ustvariti položaj, ki bi naravnost zahteval tako rešitev. Tudi takojšna odklonitev Molotovljevega predloga, da bi Trst upravljala italijanski in jugoslovanski guverner, govori bolj za to, da so Anglo-amerikanci hoteli rešitev, kjer bi imeli oni vsaj spodločujočo besedo preko Varnostnega sveta organizacije Združenih narodov, ki naj bi imela vrhovno nadzorstvo nad tem ozemljem. Pri tem je njih jasen namen vplivati iz tržaške postojanke na srednjo Evropo in Balkan. Ne nameravajo torej ustvariti v Trstu nov Gdansk, temveč drugi «Gibraltar».

Računamo s tem, da bodo ostali naši zavezniki na mirovni konferenci uvideli, da taka politika ustvarjanja novih «Gibraltarjev» ne more služiti interesom miru, kakor ne služi miru stalna propaganda in stalni poskusi z atomsko bombo.

Nepoštenost nasproti vojnemu zavezniku bi znala v bodočnosti imeti hujše posledice kakor po prvi svetovni vojni, ko se je britanski imperij ob začetku druge svetovne vojne samo za las rešil pogube. Igro, ki jo nameravajo igrati eni, jo znajo igrati tudi drugi, in zaželeno ravnotežje bi se utegnilo spremeniti v polom.

Dr. KRSTO CAZAFURA

Šolstvo v coni B

Šola je tesno povezana z narodom po roditeljskih svetih in roditeljskih zborih, ki so posvetovalni organ v vseh šolskih vprašanjih, razen v čisto strokovnih. Roditeljske svete sestavljalo predstavniki oblasti, šole in množičnih organizacij, roditeljski zbor pa starši šoloobveznih otrok. Na ta način je doseženo, da se šolstvo gradi tako, kakor zahtevajo to interesi najširših ljudskih množic. Prav tako je šola povezana z oblastnimi odbori po prosvetnih referentih.

Število učencev se je v teku 1 šolskega leta dvignio od 18.514 na 19.635.

Na vseh osnovnih šolah obstajajo mladinske organizacije in sicer Podmladek RK in pionirji. Na vsaki šoli obstoji šolski odbor Podml. RK, v višjih razredih pa tudi razredni odbori PRK. Vse posle v odborih vodijo učenci sami. V tej organizaciji je vključenih 60% vseh učencev.

Pionirska organizacija je del mladinske organizacije in stoji pod njenim vostvom. Ker mladinski voditelji praktično ne morejo imeti vodstva nad članstvom, za časa pouka daje organizaciji vsebino v dobi pouka učiteljstvo. Namen pionirske organizacije je vzgojiti iniciativnega, telesno in moralno zdravega državljana. Učenca je treba napraviti zmožnega, da bo zadostil življenjskim potrebam in dolžnostim, ki jih ima v družbi. Delo pionirjev v šoli se usmerja v pravcu povečanja izobrazbe. V to organizaciljo je vključenih nad 3/4 vseh učencev, ki so stopili vanjo v prvem šolskem letu po osvoboditvi.

UČNA SREDSTVA

Učna sredstva so zelo pomanjkljiva. Okupator in njegovi domači sodelavci so uničili skoraj vsa učna sredstva in je z njimi od 293 šol zadostno preskrbljenih le 7. Prav tako so uničili knjižnice. Te so se pričele obnavljati v tekočem šolskem letu. Z učili se bodo šole opremljale postopoma po enotnem načrtu. Za sedaj skuša učiteljstvo odpomoči temu nedostatku z doma izdelanimi sredstvi. Prav tako je skoraj na vseh šolah uničena notranja šolska oprema, ali pa je v zelo slabem stanju. Šole, ki niso imele nikake opreme, so se zadovoljile s provizoriji. V načrtu pa je enotna oprema šol in razredov z modernim, tipiziranim pohištvom.

Vodilno načelo pri pouku je, da dobijo učenci temeljno znanje na način, primeren stopnji njihovega duševnega razvoja. Seznanjajo se s pojavi in zaključki, ki navajajo njihovo mišljenje, da bo pravilno dojemalo in odražalo naravne in družbene pojave in zakonitosti. S tem se bodo oblikovali pogoji za nadaljnje šolanje, za samoizobrazbo ter za združitev znanja s praktičnim delom. Tako se bodo učenci usposobili čuvati pridobitve narodno osvobodilnega boja, delati za obnovo zemlje in izgradnjo nove ljudske oblasti.

ZAČASEN UČNI NAČRT

Sedanji učni načrt je le začasen. Vsak učitelj je dolžan sestaviti podroben učni načrt, v katerega vnasa tekom leta svoja opažanja. O teh opažanjih se razpravlja na učiteljskih zborovanjih in učnih krožkih. Na podlagi teh preučevanj bo mogoče sestaviti v nekaj letih stalnejši učni načrt.

Verouk je neobvezen predmet in se poučuje na vseh šolah v okviru učnega programa. Tega pouka so oproščeni učenci, katerih starši izrazijo to željo. Negativna ocena v tem predmetu ne more vplivati na učenčevo napredovanje.

Posebnih učnih knjig razen Začetnice to šolsko leto ni bilo. Za to so govorili povsem stvarni razlogi. Za sistematično izdajanje učbenikov si je treba biti popolnoma na jasnem glede organizacije bodočega šolstva in učnega programa. Vse osnovne šole so pri pouku uporabljale mladinske liste in sicer za nižjo stopnjo list Ciciban, za višjo pa Pionir. Oba lista sta odlično urejevana in vzbujata priznanje vseh pedagogov.

Da se dvigne splošno osnovno znanje v vseh predmetih in vpelje v razredih zavestna samodisciplina, je bilo v šol. letu 1945-46 na vseh šolah uvedeno tekmovanje, ki je pokazalo lepe uspehe. V tekmovanju je bilo vključeno tudi kulturno prosvetno delo na šolah in so imele vse šole ob zaključku šolskega leta uspele prireditve.

UČITELJSTVO

Učiteljstvo je po Zvezi prosvetnih delavcev vključeno v Enotno sindikalno zvezo delavcev in nameščencev. Naloge sindikata obstajajo v tem, da izvede, organizira in vključi kulturno prosvetne delavce v družbeno politično življenje. To delo mora ustrezati političnim, gospodarskim in kulturnim nalogam naroda. Dalje je naloga sindikata v tem, da organizira in vodi samovzgojo članstva. To delo je usmerjeno, da razjasnjuje članom njihov položaj v demokratični republiki. Obenem si mora biti članstvo na jasnem glede vseh družbenih, političnih in gospodarskih vprašanj. V Enotnih sindikatih je vključeno vse učiteljstvo cone B po 15 podružnicah in 13 plačilnicah. V okviru teh se učiteljstvo izpopolnjuje tako strokovno kakor politično. Da se to delo še poživi, bodo s prihodnjim letom ustanovljeni pedagoški aktivi, ki bodo pedagoško in politično linijo prenašali po podružnicah in plačilnicah na članstvo. Za čim bolj uspešen študij in samoizobraževanje je učiteljstvo prostovoljno prispevalo znatne denarne zneske za ustanovitev okrajnih učiteljskih knjižnic, katerih bo v coni B 8.

NAČRTI ZA PRIHODNJE LETO

Za prihodnje šolsko leto je predvidena ustanovitev kmetijsko nadaljevalnih in gospodinjskih šol, ki jih Italija sploh ni poznala. Nadaljevalno šolstvo ne bo strokovno, ampak temeljno in bo le razširjalo in izpopolnjevalo znanje osnovne šoe. Pri učencih bo ustvarjalo dispozicijo za strokovno samoizobraževanje s pomočjo literature, pripravljalo bo kader za obisk strokovnih šol ter pomagalo množičnim organizacijam vključevati mladino v politično in gospodarsko življenje. Šola je namenjena mladini od 14. do 18. leta in bo obveznost uvedena postopoma. Pouk se bo vršil v zimskih mesecih. Za učiteljstvo teh šol se vrše praktični in teoretični tečaji.

OTROŠKI VRTCI

Vzgoja predšolske mladine je bila za časa italijanske okupacije prepuščena otroškim vrtcem, ki so imeli prav tako kot osnovna šola raznarodovalno tendenco. V otroških vrtcih, oziroma dnevnih zavetiščih, ki bodo otvorjeni v jeseni, bo našla zavetišče predšolska mladina, katere starši so zaposleni v produkciji in jim tako nedostaja časa za vzgojo otrok. Otroci bodo pod nadzorstvom strokovnih učiteljic.

ŠOLSKE ZADRUGE

Zaradi pomanjkanja finančnih sredstev še ni mogoče oskrbovati učence z brezplačnimi šolskimi potrebščinami. Težnja pa je, da se tudi že sedaj omogoči učencem nabava šolskih potrebščin po nizkih cenah. Zato bodo na šolah ustanovljene šolske zadruge. Vodili jih bodo učenci sami pod vodstvom učiteljstva. Poleg materialnih koristi, ki jih bodo nudile te zadruge učencem, bodo tudi vzgojnega pomena, ker se bo v njih mladina vzgajala praktično v zadružnem duhu.

Italijansko šolstvo uživa v coni B popolno avtonomijo. Italijanska prosvetna komisija svobodno odloča glede vseh šolskih vprašanj, knjig in učnega programa ter vodi lastno personalno politiko. Glede prejemkov je italijansko učiteljstvo izenačeno z ostalim učiteljstvom, ki ga plačuje Poverjeništvo PNOO.

Osnovnih italijanskih šol je 11 z 2880 učenci in 110 učitelji. Na enega učitelja odpade poprečno 26 učencev, medtem ko pride v slovenskih šolah na enega učitelja 47 učencev. Poleg zgoraj omenjenih šol je po 1 manjšinski razred v Postojni in Št. Petru.

Italijanskih srednjih šol je v okraju 7 s 644 učenci in 52 profesorji. Na enega profesorja odpade 12 dijakov.

USTVARJALNA MOČ NOVE JUGOSLAVIJE

Mi smo se naučili boriti se s težavami

TITO

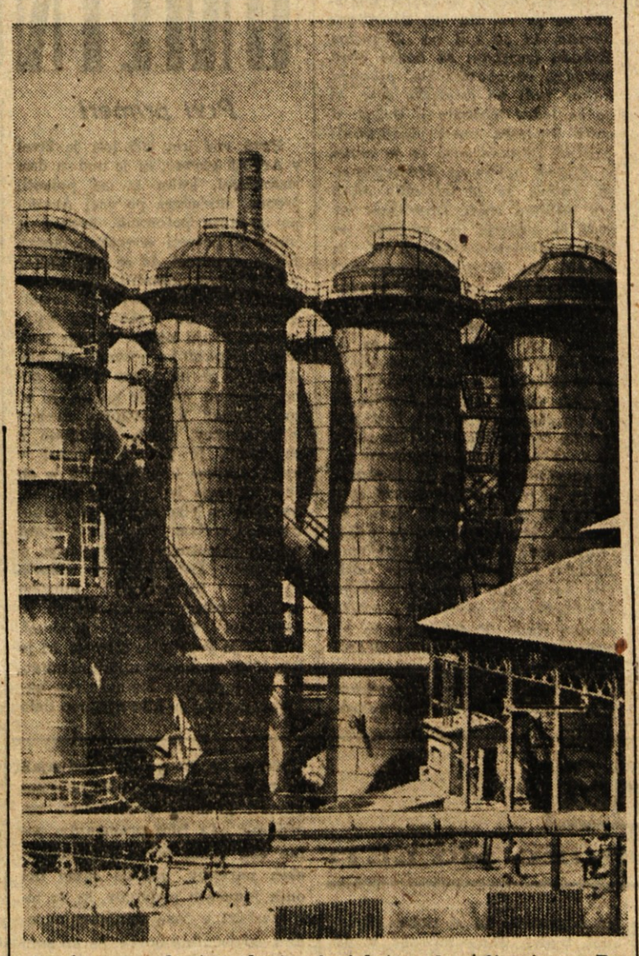

Kljub temu, da se je Jugoslavija znašla po končani vojni v težkih razmerah, zavzema danes v obnovi eno prvih mest. Velika obnovitvena dela so bila izvršena, čeprav so v težkih prilikah Jugoslavije nekateri zavezniki pokazali zelo malo ali nič razumevanja za porušeno deželo in kri jugoslovanskih junakov. Tako ni prejela Jugoslavija doslej se ničesar od obljubljenih nemških reparacij, čeprav so Nemci izvozili iz Jugoslavije ogromno strojev in demontirali cele tovarne ter jih odpeljali v rajh. Zapadni zavezniki niso izročili tudi jugoslovanskih rečnih ladij, ki so še vedno na Bavarskem. Ponovnim zahtevam jugoslovanske vlade ugovarjajo, češ da je v Donavi še mnogo min. Tako zaviranje prav gotovo ne navdušuje jugoslovanskih narodov za zapadne zaveznike. Jugoslavija je ogromno žrtvovala in zgubila zaradi skupne zavezniške stvari in popolnoma nerazumljivo je, da naleti na tako ravnanje pri najbolj perečih življenjskih potrebah, da o stališču teh držav do jugoslovanskih upravičenih ozemeljskih zahtev niti ne govorimo. Razen Unrrine pomoči ni Jugoslavija sprejela od zapada še ničesar. No, Jugoslavija se že od vsega začetka ni zanašala na zunanjo pomoč, temveč se je opirala predvsem na lastne sile. Ona gradi, ustvarja. Velike uspehe v obnovi je opazil in se o njih navdušeno izrazil tudi glavni ravnatelj ustanove Unrra Fiorello La Guardia, ki je pred nedavnim obiskal Jugoslavijo.

Odkupovanje žita

Po vseh žitorodnih krajih v Jugoslaviji se vrši odkup žitnih presežkov. Odkup je poverjen «Žitoprometu», ki ima po vsej državi organizirane odkupne postaje. Kmetje pošljejo na te postaje žito. Tam ga tehtajo in izdajajo zanj čekovno nakazilo, ki ga na vsaki pošti brez vsakih težav imetnik lahko vnovči.

V začetku se je odkup vršil v razmeroma malem obsegu, toda zdaj odkupujejo dan za dnem več žita. Na ugoden razvoj odkupa so vpivale letošnje odkupne cene. Stalnost dinarja in zaupanje kmetov v ljudske oblasti ter uvedba izkaznic za nakup racioniranih industrijskih izdelkov za tiste, ki oddajajo svoje žito, so prodajo žita zelo pospešili. V kraje, kjer so odkupili največ žita t. j. v podrinsko okrožje v Srbiji so poslali 300.000 metrov tekstilnega blaga za pridelovalce žita, ki so ga prodali.

V Vojvodini, žitnici Jugoslavije, se vrši odkup žita v velikem obsegu. V prvih štirinajstih dneh je dosegla najlepši uspeh rajonska odkupna postaja v Petrovgradu, ki je odkupila 1.200 vagonov žita. Tudi v Slavoniji je odkup žitnih presežkov velik in odkupne postaje imajo mnogo dela.

Na mladinski progi

Jugoslovanska mladina nadaljuje delo na progi Brčko-Banovići z nezmanjšanim poletom.

Na pobudo svetovne mladinske demokratične zveze je bila organizirana mednarodna mladinska brigada, ki bo pomagala jugoslovanski mladini pri njenem velikem delu. Brigada se zbira v Parizu.

V Tuzlo je prispela grška delovna brigada «Nikola Zaharijades». Tuzlanska mladina ji je priredila prisrčen sprejem. Brigada šteje sto mladincev. V rekordnem času treh ur so mladinci izsekali in izkopali 250 metrov kanala ter odstranili 500 m3 zemlje. Brigada je na ulicah Tuzle priredila protestni miting, na katerem je protestirala proti nasilju monarho-fašistov v njihovi domovini.

Nedavno je bil prebit predor skozi hrib Drenik. Zanimivo je, da so delali pri enemu vhodu minerji mladinske brigade, na drugi strani pa minerji — strokovnjaki. Tako je postalo to delo preizkušnja vseh minerjev.

Obnova Beograda

Kakor je znano, je bila jugoslovanska prestolnica zaradi vojnih dogodkov zelo porušena. Barbarski napad nemških zračnih piratov je že prvi dan vojne hudo poškodoval mesto in prizadejal na tisoče in tisoče žrtev. Za časa okupacije so anglo-ameriška letala parkrat napadla Beograd, ki je tudi zaradi teh napadov utrpel hudo škodo. Medtem ko so v bojih za osvoboditev jugoslovanske prestolnice Rdečearmejci in borci Jugoslovanske armade uporabljali le lahko orožje, so Nemci ponovno povzročili nova težka uničenja. Vseh porušenih stavb je bilo ob osvoboditvi 6.000. Docela je bilo uničeno vodovodno, električno, kanalizacijsko in tramvajsko omrežje.

Za ljudsko oblast je nastala ogromna naloga: obnoviti v najkrajšem času prestolnico. V ta namen je bil odobren poseben kredit 200 milionov dinarjev. Do lani je bilo obnovljenega 70% električnega omrežja; popravljen je bil vodovod in ulice očiščene od ruševin. Od zneska 200 milionov dinarjev bo 116 milionov dinarjev uporabljenih za obnovo zgradb, 44 milionov pa za javne naprave.

Poleg osnovnih in najbolj perečih obnovitvenih del pa je judska oblast pristopila k drugim problemom. Tako gradi srbsko državno električno industrijsko podjetje veliko tovarno za električne izdelke, ki bo največja tovarna v Beogradu. Zavzela bo 71.000 m2 prostora in bo opremljena z vsemi pridobitvami socialne higiene. Dograjena bo v dveh letih. Poleg tovarne bo zgrajen «Dom kulture» in velik športni stadion.

Avtomobilska cesta Beograd - Zagreb

Te dni so pričeli z gradnjo velike avtomobilske ceste Beograd-Zagreb in sicer blizu Beograda. Ta cesta bo dolga 390 km in bo za 80 km krajša od dosedanje ceste Beograd - Zagreb. Zgrajena bo iz dveh vzporednih pasov, od katerih bo vsak širok po šest metrov. Večji del bo iz betona, le na nekaterih mestih bo tlakovana s kamenitimi kockami. Na trinajstih mestih bo sekala železniško progo. Vodila bo iz Beograda skozi Sremsko Mitrovico, Slavonski Brod in Novsko do Zagreba. Na njeni progi bodo štirje veliki mostovi in dvajset manjših nadvozov. 15. avgusta so pričeli cesto betonirati.

Z zgraditvijo te ceste bo v mnogočem razbremenjen tudi železniški promet med Zagrebom in Beogradom. Obenem pa se bo okrepilo gospodarstvo krajev, skozi katere bo tekla ta pomembna prometna žila.

Budnost ljudskih množic

Pri vsem velikem obnovitvenem delu pa ljudstvo ne pozablja, da je potrebna velika budnost napram sovražnikom. Ljudstvo noče, da bi kdor koli izigraval in uničeval pridobitve težke osvobodilne borbe.

Pred nedavnim je Ljudska skupščina FLRJ izključila poslanca dr. Dragoljuba Jovanovića zaradi njegovega protiljudskega delovanja. Jovanović je pripadal Ljudski kmečki stranki, (Narodna seljačka stranka) ki je bila vključena v Ljudsko fronto. Na izredni skupščini te stranke so delegati najostreje obsodili protiljudsko postopanje dr. Dragoljuba Jovanovića in ugotovili, da se je izneveril programu stranke, dasi je bil njen glavni sekretar.

Tudi univerzitetni svet beograjske univerze je sklenil, da se Jovanović kot honorarni profesor pravne fakultete zaradi neznanstvenega in protiljudskega stališča pri svojih predavanjih, odstavi kot predavatelj univerze. Posebna komisija, sestavljena za raziskovanje o zadržanju dr. Jovanovića, je ugotovila med drugim, da je dr. Jovanović nepravilno razlagal študentom zakone, na podlagi katerih obnavljajo danes jugoslovanski narodi svojo domovino. Poleg tega pa je te zakone še obrekoval ter pretvarjal njihov smisel, pri čemer se je postavil na stran sovražnikov ljudstva in celo na stran Nemcev. Šel je tako daleč, da je v svojih predavanjih netil in razpihoval sovraštvo med jugoslovanskimi narodi. S tem delovanjem se je pokazal kot sovražnik jugoslovanskih narodov. To so razlogi, ki so napotili univerzitetni svet, da odstavi dr. Dragoljuba Jovanovića. Sklep univerzitetnega sveta bo predložen v potrditev vladi LR Srbije.

Na mladinski progi

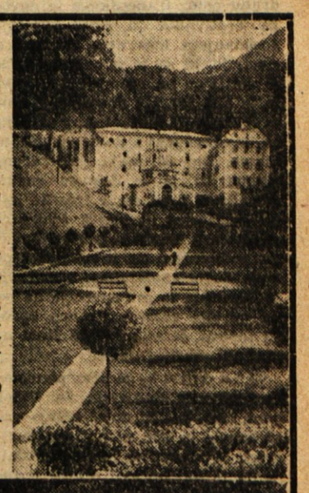

LETOVIŠČA ZA DELAVCE. ZA TOVARIŠE TUKAJŠNJIH LADJEDELNIC SO TO PAČ POBOŽNE SANJE. TODA POD LJUDSKO OBLASTJO V NOVI JUGOSLAVIJI JE POSTALA RESNICA. V TEH LEPIH LETOVIŠČIH POČIVA IN SE RAZVEDRI DELOVNO LJUDSTVO, NAJDE NOVEGA ZDRAVJA IN MOČI ZA DELO V TOVARNAH IN DELAVNICAH, ZA LEPŠO SKUPNO BODOČNOST VSEGA NARODA.

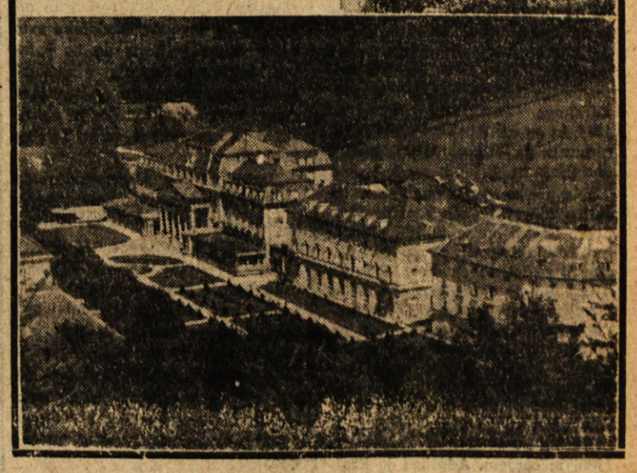

RAZGLEDI PO SVETU

OBNOVA

V zadnji nedeljski številki nazali uspehe načrtnega gospodarstva v Jugoslaviji. Ugotovili smo, da obnova kljub velikemu razdejanju naglo napreduje in da se gospodarske razmere vidno izboljšujejo in normalizirajo.

Danes pa bomo podali kratek pregled gospodarskega stanja in obnove v nekaterih evropskih državah. Iz tega pregleda bomo razvideli, da gre za države, ki so jih po večini imeli za bogate in ki so v primeri z Jugoslavijo mnogo manj opustošene. Kljub temu pa v teh državah obnova ne napreduje, kakor bi morala ter da še zdaleka niso izkoristili gospodarkega potenciala, s katerim razpolagajo. Opazili bomo tudi, da je v mnogih teh državah obnova še precej napredovla, proizvodnja narasla, da pa so kljub temu cene zelo visoke in razmere na trgu neurejene. To so pač neizbežni sadovi liberalistične ekonomije in nebrzdane zasebne iniciative, kateri je edino merilo osebni dobiček.

BELGIJA

Obnova precej povoljno napreduje. Pridobivanje premoga znaša 80% v primeri z letom 1938. Proizvodnja železa je dosegla 2/3 predvojne, jekla pa 3/4. Zelo živa je tudi gradbena dejavnost. Proizvodnja lokomotiv se je povečala, medtem pa ne kaže avtomobilski in ladijski promet nobenega znaka izboljšanja. Tudi pridelovanje žita in živinoreja sta v zastoju. Cene življenjskih potrebščin so dvakrat višje od predvojnih, potrošnja živil pa je 80% normalne. Denarni obtok je trikrat večji od predvojnega.

DANSKA

Vojna ni povzročila velike škode zato je produkcijska zmogljivost visoka, vendar pa primanjkuje surovin. Uvoz premoga narašča, je pa še daleč izpod predvojnega uvoza. Gradbena dela zelo počasi napredujejo, tudi agrarna proizvodnja je nazadovala. Zunanja trgovina peša, ker je Danska izgubila 33% trgovske mornarice. Življenjske potrebščine stanejo 60% več kot pred vojno, kljub temu pa je potrošnja živil razmeroma visoka.

HOLANDSKA

Obnova kljub velikemu opustošenju še kar dobro napreduje. V začetku leta je bila proizvodnja premoga 55% predvojnega povprečka. Proizvodnja žita in masla kakor tudi industrijska dejavnost so še vedno na nizki stopnji. Živinoreja se še ni mogla popraviti. Proizvodnja električne energije je omejena, pomanjkanje voznega parka je še večje od pomanjkanja lokomotiv. Med vojno je mornarica izgubila 49% svoje tonaže. Potrošnja živil je še vedno pod normalno.

NORVEŠKA

Tudi Norveški primanjkuje premoga vendar uvoz počasi narašča. Industrijska obnova napreduje. Proizvodnja električnega toka je bila že da pričetku tega leta normalna. Živil je na trgu precejšna količina, vendar pa njihove cene stalno rastejo. Norveška je zelo hudo prizadeta, ker je izgubila nad polovico trgovske mornarice.

FRANCIJA

Vojna je zmanjšala francosko gospodarsko dejavnost, vendar se položaj popravlja ter so dosegli znatne uspehe. Proizvodnja premoga je dosegla isto višino kot šega lista smo na kratko prikapred vojno, pri tem pa je individualna storilnost manjša in morajo zato zaposliti večje število delavcev. Franciji pa njena proizvodnja premoga nikakor ne zadostuje in je odvisna od uvoza. Proizvodnja železa in jekla je še vedno nezadostna. Pridelek pšenice je bil lani samo 50% predvojnega, živila so zelo draga. Tudi vprašanje prevoza še vedno čaka rešitve. Francoska vlada je podvzela zelo strogé ukrepe proti črni borzi in uvedla za najhujše prestopke smrtno kazen.

ANGLIJA

Proizvodnja premoga znaša 80% predvojne. Izvoz premoga je padel, pač pa je notranja potrošnja nad predvojno višino. Proizvodnja jekla in električne energije je bila v preteklem letu celo nad predvojno višino. Tudi žita pridelajo več kot pred vojno, ker je pridelovanje med vojno iz razumljivih vzrokov močno naraslo.

Zunanja trgovina je po svojem obsegu močna nazadovala, po vrednosti pa je ostala v predvojnih mejah. Dominioni so med vojno kupili nekaj ladij. Angleška vojna mornarica je s kolonijami vred izgubila 23% svoje predvojne tonaže. Cene so se podražile za 32% v primeri s predvojnimi.

TURČIJA

Proizvodnja premoga in električne energije je nad predvojno višino. Zunanja trgovina je bila lani po vrednosti večja kakor pred vojno in manjša po količini. Živila so trikrat dražja kakor pred vojno.

ITALIJA

Obnova zelo počasi napreduje. O težkih gospodarskih razmerah judskih množic nam pričajo vsakodnevne stavke. Stevilo brezposelnih narašča in je dosegla nad dva milijona. Kar je ostalo industrije, prehaja v tuje roke in država je vedno bolj odvisna od inozemstva, predvsem od ameriškega in angleškega kapitala. Premog, ki ga je prej dobivala iz Anglije in Nemčije, mora uvažati po visokih cenah iz ZDA. Jetniki, ki se vračajo, ne najdejo zaposlitve in je zaradi tega prišlo že do večjega števila izgredov.

Trgovska mornarica je skoraj popolnoma uničena, zunanja trgovina je skrčena na minimum, lira je zelo malo vredna in dejansko vlada inflacija. Zato je morala Italija poseči po skrajnem sredstvu, izvažati mora delovno silo v inozemstvo. Izseljevanje pa ni nikoli v korist državi, ker pošiljanje prihrankov še zdaleka ne nadomešča dobrin, ki bi jih lahko proizvajali delavci, če bi našli zaposlitve doma. Tako opažamo, da v Jugoslaviji primanjkuje delovnih sil, v Italiji pa imamo celo armado brezposelnih, čeprav je toliko razvalin in bi bilo mogoče zaposliti vse.

GRČIJA

Obtok bankovcev je 120 krat višji od leta 1944. Med vojno je bilo uničenega 4/5 voznega parka in 9/10 lokomotiv. Potrošnja električnega toka se je skrčila na polovico. UNRRA je dobavila Grčiji mnogo blaga toda njeno pomoč so izkoriščali v politične namene ter jo pristransko delili. Zato ni nič čudnega, da so unrrino blago prodajali tudi na črni borzi, ker vlada v Grčiji velika korupcija.

Grško ljudstvo v boju za osnovne demokratične pravice

V dnevnem tisku beremo o stalnih pogromih nad grškim demokratičnim prebivalstvom, o natrpanih zaporih, o streljanju demokratov, o ubojih, spopadih in celo o bojih s tanki in letali, ki jih pošiljajo vladne čete nad ljudstvo, katero se kakor v času vojne zateka pred terorjem monarhofašistov v gore.

Svoj udarec je vlada naperila istočasno tudi proti sindikatom, ki zajemajo večino grškega delavstva. Ker je grška vlada neprestano ovirala in onemogočila delo sindikatov, se je pred nedavnim napotil v Atene generalni tajnik svetovne konfederacije dela Saillant zaradi preučevanja dejanskega stanja. Kljub temu pa so policijske sile v spremstvu uradnikov ministrstva za delo zasedle urade grških sindikatov. Ob tej priliki so štiri člane izvršnega odbora aretirali in obsodili na zapor. Vlada je proglasila izvršni odbor federacije za nezakonit, čeprav so ga izvolili z rednimi volitvami v mesecu marcu pod nadzorstvom britanskih, sovjetskih in francoskih zastopnikov svetovne sindikalne zveze.

Pojav, da je nadomestila vlada vodstvo zakonito izvoljenih sindikatov v Grčiji ni nov. Že diktator Metaxas je v letu 1936 zapiral v koncentracijska taborišča napredne predstavnike delavcev.

Grčija v borbi za svobodo

Ko je leta 1940. Italija napadla Grčijo in so šele z nemškim napadom uspele sile osi zasesti vso deželo, se grški narod ni pomiril z okupacijo, temveč je takoj pričel z uporniškim gibanjem.

Za časa nemške zasedbe je nastala narodno osvobodilna fronta — EAM. V tej dobi so se pričeli ilegalno obnavljati tudi grški sindikati. Iz partizanskih odredov, ki so bili aktivni v vsej deželi, se je razvila narodno osvobodilna vojska — ELAS. Kakor v partizanskem gibanju so grški delavci, v prvi vrsti delavci iz Aten in Pireja doprinesli k snovanju ELAS-a svoj odločilen delež. Že takoj v začetku nemške zasedbe so grški mornarji vrgli v zrak pet oboroženih sovražnikovih ladij v Pireju. V septembru 1941 je bilo v 10 dneh iztirjenih 6 nemških vojaških vlakov. Na letališču v Elevsinu pa so delavci zažgali skladišča s pogonskim gorivom, kjer je zgorelo tudi mnogo nemških letal.

V aprilu 1942. so izbruhnile stavke. Tri dni je stavkalo nad 75% državnih nameščencev. V oktobru je po atenskih ulicah demonstriralo preko deset tisoč ljudi. Se večji razmah demonstracij in stavk se je pojavil v letu 1943-44 pod vplivom uspešnih akcij grških partizanov in zaradi porasta in uspehov narodno osvobodilne vojske Jugoslavije in zmagovite Rdeče armade. Največja protestna demonstracija pa je bila 22. junija v Atenah. Udeležilo se je je okoli 400 tisoč ljudi od skupnega števila 650 tisoč prebivalcev. Povzročilo jo je pošiljanje makedonskih in trakijskih Grkov v nemško suženjstvo. V avgustu 1944 so Nemci ponovno zahtevali, naj se pošlje v Nemčijo na delo 100.000 ljudi. Predsednik kvislinške vlade je pristal na nemški ukaz. Tisoči SS-ovcev so obkolili Atene; z ropi, požiganjem in teroriziranjem so hotели zlomiti odpor atenskega prebivalstva. Toda ljudstvo je odgovorilo s splošno stavko. S svojim odporom so zavrli nemško mobilizacijo Grkov.

Po osvoboditvi dežele

V jeseni 1944. je bila Grčija osvobojena od nemških zavojevalcev. V Atene se je iz Kaira vrnila Papandreuseva emigrantska vlada. Ta se je podvizala, da bi razpustila narodno osvobodilno vojsko in preprečila, da pride EAM na oblast. V svojih naklepih se je ozirala na oborožene odrede, ki so bili na Bližnjem Vzhodu izvežbani za borbo proti narodno osvobodilnemu gibanju, kakor tudi na angleške čete, ki so se tedaj izkrcale v Grčiji. V znak protesta proti protiljudski politiki Papandreusa se je vršila v Atenah ogromna demonstracija, katere se je udeležilo okoli pol miliona ljudi. Oboroženi odredi in policija so streljali na mirne demonstrante. EAM in ELAS sta se skušala izogniti oboroženemu spopadu, vendar sta bila prisiljena na oborožen odpor. Pričelo se je krvoprelitje grškega ljudstva. Prišlo je do spopadov med oboroženimi oddelki grške reakcije in enotami angleških sil na eni ter četami ELAS-a na drugi strani. Pod pritiskom močnejših angleških sil so se 5. januarja 1945 ELAS-ove čete umaknile iz Aten, 11. januarja pa je bil v Atenah podpisan sporazum o premirju. V času 33 dnevnih krvavih bojev je padlo okrog 2000 vojakov in oficirjev ELAS-a in 4000 meščanov, medtem ko je bilo zaradi letalskega bombardiranja porušenih v mestu mnogo stavb. V februarju je bil podpisan sporazum med EAM-om in generalom Plastirasom, ki je bil tedaj na vladi. Sporazum je zagotavljal izvedbo demokratizacije dežele. Vendar pa se vlada ni držala danih obljub.

Boj reakcionarne vlade je bil naperjen ne samo proti EAM-u in ELAS-u, temveč tudi proti močni organizaciji grških sindikatov, ki je združevala večino grških delavcev. Toda kljub terorju, odpuščanju delavcev in zapiranju, so kandidati naprednih sindikatov dobili pri volitvah popolno večino. V letošnjem marcu se je vršil kongres grških sindikatov ob prisotnosti 1800 delegatov v imenu 450 tisoč delavcev. Kongres je zaprosil za sprejem v svetovno konfederacijo dela. Grški sindikati delujejo ob težkih pogojih monarhofašistov, ki se okoriščajo s prisotnostjo angleških oboroženih sil.

Posledice vladne politike

Koncem julija so člani centralnega komiteta EAM-a skupno s predstavniki stranke levičarskih liberalcev obiskali poslanike Velike Britanije, ZSSR in Združenih držav ter jim izročili spomenico. V njej so poleg drugega navedene posledice «izrednih ukrepov» grške vlade od 24. junija do 24. julija: s sklepom vojaških sodišč je bilo ustreljenih pet oseb, 49 jih je bilo deportiranih, v teku racij je bilo aretiranih 1889 oseb, medtem ko so «varnostne komisije» izgnale cele družine.

V Grčiji vlada danes nered in gospodarsko razsulo. Odkar je Grčija osvobojena, se je menjalo že šest vlad. Čeprav je bilo v vojni potopljeno okoli tri četrtine trgovske mornarice in porušenih na tisoče hiš, se ni za obnovo ukrenilo še nič resnega. Večina železnic še ne deluje. Industrija dela s 40% predvojne zmogljivosti. Na tisoče in tisoče antifašistov je zaprtih v ječah in koncentracijskih taboriščih, na tisoče pa se jih skriva v strahu zaradi neprestanih aretacij. Lakota, revščina, pomanjkanje in brezposelnost zavzemajo velik obseg.

Kljub junaški in dosledni borbi proti fašizmu danes grški borci za svobodo sedijo v zaporih, medtem ko se kolaboracionistom ne zgodi nič. Jasno je, da vlada ne bi mogla voditi take teroristične politike nasproti večini, če ne bi imela zaslombe z zunanjih silah. Čeprav so se proti tej britanski politiki izrekli že mnogi laburistični poslanci, britanske sile vseskozi podpirajo delo grške vlade. Nadaljevanje take teroristične politike ob tuji podpori grško ljudstvo odklanja. Tako stanje skriva v sebi nevarnost državljanske vojne, katere obrisi se že kažejo.

Kmetovalci, vprašujte in svetujte!

S prihodnjo številko bomo pričeli s priobčevanjem nasvetov za kmetovalce. Vprašujte, pišite nam o svojih problemih in sodelujte s pošiljanjem nasvetov.

Traktorske postaje v Jugoslaviji

Beograd, 16. - Tanjug — Do danes je bilo v vseh ljudskih republikah organiziranih 72 traktorskih postaj. Postaje so opremljene z raznimi poljedelskimi stroji. Organizirani so bili tudi tečaji za usposabljanje tehničnega in upravnega osebja.

Nedeljska črtica:

BORUTOVA KITARA

(Odlomek iz črtice o mladem fantu, ki so ga Nemci s prvim transportom izgnali iz Maribora v Srbijo. Spominjam se ga, kako se je z vihtečo kitaro rotil, da bo klal Nemce, ko se vrne... toda — —).

Vrane in kavke so že nekaj dni sem naznanjale nesrečo. Drle so se po slemenih. Tedaj je bilo v predmestju in okolici ubitih nekaj Nemcev. V mesto je pridrvela kazenska ekspedicija na svojih tulečih kamionih. Napočil je črni dan, ki ga ne bodo nikdar mogle pozabiti srbske devojke, žene in matere. Vsi izhodi so bili zastraženi, nihče ni mogel ne ven in ne noter. Začeli so nabirati talce. Tu ni več šlo sto za enega, temveč za enega mrtvega Nemca — tisoč glav. Nalovili so jih sedem tisoč. Godba je pri tem igrala, da bi se ljudstvo veselilo tega dogodka, kakršnega se ne pomnijo. Naj rajajo in plešejo kolo. Žalosti ne sme biti ob takem žrtvenem prazniku, ko bodo klali ljudi in jih pokladali na žrtvenik nemškemu bogu...

Iz šol so spodili mladino z učitelji, iz tovarn so zgnali delavstvo z inženirji, iz hiš sinove in očete. Zaprli so jih v skednje in žične ograje nekje izven mesta, kamor so jih vodili v trumah ob spremstvu godbe in streljanju topov. Šipe so zvenčale. Z drevja je padalo suho listje na mokra tla. Ljudje so begali sem ter tja, iskali so drug drugega, mati je vpila po sinu, žena je vila roke za možem, dekle je moledovalo od vrat do vrat in si brisalo nesrečne oči. Vseobča zmeda, vik in krik, jok in stok... Živina je bezljala. Ni mogla najti svojega dvorišča. Psi s podvitimi repi so ovohavali zdaj tega zdaj onega, a gospodarja niso mogli izslediti. Dež je pričel prav na drobno sickati. Vseh mrtvih dan...

Iz tovarne letal je bilo pognanih devetinštirideset Slovencev, osumljenih sabotaže. Med njimi tudi Borut! Z drugimi vred so ga vodili na streliče nekam ob obronkih gozda, ki se je spenjal v hrib. Trombe so donele, bobni ropotali. Mrtvaški pohod. Pogrebnica...

Po sto in sto talcev so zvezali v snop. Eden za drugim so morali raztrgati osebne izkaznice in jih metati v koš. Tako so se sami brisali iz imenika živih. Strojnice so tile postavljene v polkrogu. Prvih sto ljudi so porinili v smrt. Poveljnik gestapovskih krvnikov je dal znak: «Los!»... Strojniče so mlatile, kosile, klale. Kri je brizgala visoko, možgani so vreli in kropili zemljo.

Drugih sto je raztrgalo svoje izkaznice. Snopje je padalo, vpilo, poskakovalo kot na žerjavici, klelo, molilo. Krvavi curki so se zlivali med travo. Krt se je zaril globlje. Črni vrani so se zaletavali, približevali in oddaljevali ali pa se nihali na suhih strlečih vejah. Gestapovski vrhovni častnik je dal ukaz: «Streljaj!»

Tretji snop sto mladeničev je prispel na red. Ni jih bilo strah umreti. Peli so v svobodo, ki je v smrti.

Nova pogrebna koračnica je zaigrala. Četrti snop sto delavcev je pristopil. Med njimi nekaj Slovencev. Smelo so zrli smrti v votle oči. Naj jim bo lahka na tujem zemljica!

Peti snop starcev s petim, šestim in sednim križem na svojih ramenih. Brki so jim strumno štrleli in se niso tresli. Nekaj pleš je žarelo ob prvem svitu večernice.

Jokala je deca, ki so jo povezali v šesti snopič. Njih vrv se je zaplela.

«Igrajte!» je poveljeval satan, ki je šel v Prusa, debelega in rejenega kakor svinja.

Sedmi snop je že padal in se zgrudil mrtev. Zemlja ni mogla popiti njihovega življenja. Kadilo se je vroče proti nebu.

Ogenj je požgal osmi snop v prah in pepel.

«Kaj omagujete, hudiči!» se je razkoračil Nemec in s svojim pasjim bičem vihtel po zraku ter priganjal strojnice, da so grizle, trgale in mesarile človeško meso. Uničujte prokleto pleme!»

Izza hriba je pogledala luna nad mesto Kraljevo. Imela je krvav sij. Ko je videla, kaj se tukaj dogaja, se je brž zagrnila v črn oblak in žalnega pajčolana ni več dvignila vso noč.

Deveti snop je bil povezan in vržen v mlatilnico. Kriki so segali in grabili do globin.

Borut je bil tisoči!... Mati ga ni mogla rešiti... Ponižno se je pritihotapila do samega poveljnika in se mu vrgla pred noge. Moledovala je za sina. Pred nos mu je molela njegovo kitaro.

«Kje je sin?» je ledeni časnik hotel vedeti. Mati mu ga je pokazala s prstom. Ravno je korakal na čelu desete stotine. Hotela je planiti za njim in ga iztrgati. Pesjan pa jo je zgrabil in jo zadržal v svoji pesti.

«Stara,» ji je siknil, «daj sem to kitaro!» Vzel ji jo je in sam naredil za njenim sinom kakšnih petnajst korakov. Skornji so mu škripali kot zobje.

«Evo ti kitara, Slovenec!» se je hreščeče zadrl nad Borutom. Ta jo je objel kot svojo mater.

«Zapoj!» mu je ukazal in se zadensko odmikal. Vse je prisluhnilo. Tišina je zavladala med živimi in polmrtvimi, ki še niso izdihnili in so gomazeli med zdrizasto gomilo mrtvih. Niti enega vzdiha. Napeto pričakovanje. Mati je sklenila roke v molitev, da bi njen sin zapel s tisto pretrgljivo veličastnostjo in mogočnostjo, ki bi bila v stanu omehčati tega jeklenega moža, od katerega zavisi življenje in smrt. O da bi njen sin mogel biti tisti pevec, ki ji je ostal v spominu in je v njem brala, da je s svojo kitaro premikal kamenite gore in krotil divje zveri! «O bog,» je prosila, «da more biti moj Borut kot tisti Orfej, ki bi zdaj s svojo pesmijo ganil tega okrutneža! Da mi ga vrne v materino naročje!»

Med to materino gorečo molitvijo je sin že nastavil svojo kitaro in ubral svoje ustnice v tisto svojo najljubšo pesem: O pol, balalajka!... Pel jo je v ruskem Strahovljevem besedilu.

Ko je našršeni Prus dojel prve mehke akorde in spoznal, da si ta predrznež upa celo sprčo njega peti v tistem jeziku, ki ga najbolj sovraži, je zakričal v svojem vražjem besu: «Ustrelite tega boljševika!»

Strojnice so zaprasketale. Mati je ranjeno kriknila in omedlela od bolesti. Ni videla svojega Boruta, kako je omahnil, in ni slišala, kako je kitara dala od sebe svoj poslednji zvok, ko je bila udarila ob zemljo...

FRANCE BORKO

KMETIJSTVO

UMETNO OPLOJEVANJE

Prvi primeri

Pred več kot 500 leti je živel v Arabiji glavar, ki je noč in dan razmišljal, kako bi se polastil žrebca, slovečega po vsej Arabiji po izrednih potomcih. Žrebca je imelo v posesti sovražno pleme. Ko je spревidel, da se ga nikakor ne bo mogel polastiti, mu je prišla na pamet nenavadna misel: ukrasti žrebcu seme in z njim oploditi svojo kobilo. Res je podkupil pripadnika sovražnega plemena, da je neopazno spravil gobo v spolno nožnico kobile, ki so jo pripeljali k slavnemu žrebcu v pripusttev. Gobo, napojeno s semenom, je potem prenesel v nožnico svoje kobile, ki mu je ob času povrgla žrebe, prav takšno, kakršna so bila vsa žrebeta omenjenega žrebca. To je prvi znani primer umetnega oplojevanja v zgodovini. Leta 1739 je uspelo Italijanu Spallazaniju umetno oploditi psico, vendar so to le osamljeni posamezni poizkusi. Rus Elija Ivanov je bil prvi, ki je leta 1939. na široko uporabil umetno oplojevanje v živinorejske namene, čeprav je bilo njegovo delo omejeno na posamezna veleposestva. Tudi še ne moremo imeti njegovega načina dela za dovršenega.

Znanstveno metodo so uvedli sovjetski učenjaki

Do viška so umetno oplojevanje privedli v zadnjih dveh desetletjih sovjetski učenjaki, ki so iskali in tudi našli način, kako bi hitro popravili uničeno živinorejo. Njihov način je v mnogočem vzbudil zanimanje vsega sveta. Iz Sovjetske zveze se je problem umetnega oplojevanja raznesel po vsem svetu. Danes vsi narodi iščejo novih metod in boljšega načina umetnega oplojevanja. Za dokaz, kako se je delo v smeri umetne oplodnje razširilo, naj navedemo nekaj številk iz ZSSR, katero imamo vsekakor za domovino novodobnega umetnega oplojevanja. Leta 1932 so v Rusiji umetno oplodili 2 miliona goved, 3 milione ovac, ½ milijona konj in ¼ miliona svinj. Leta 1940. pa poroča Neumann, direktor laboratorija za umetno oplojevanje domačih živali v Moskvi, da je bilo v času od leta 1929-1939 v Sovjetski Rusiji umetno oplojenih 65 milionov živali in da je umetno oplojevanje v tej deželi navaden živinorejski postopek. Naj navedemo še nekaj podobnih uspehov: veterinar Petrov je v enem letu dobil od enega selekcijskega ovna 18.000 janjčkov, Hulikov pa 1509 telet od enega samega visoko selekcioniranega bika. Na enem posestvu so producirali 4000 telet od 4 selekcijskih bikov. V nekem okraju so 45.000 ovac oplodili s 4 ovni, za kar bi potrebovali 900 ovnov, če bi se bilo izvršilo naravno oplojevanje.

Skrben pregled semen odpravlja jalovost

Za umetno oplodnjo je potrebno predhodno odvzeti seme moškim živalim in izvršiti natančen pregled semena. Potem šele sledi vbrizganje semena v ustje maternice. Odvzemanje semena plemenjakom je nedvomno pri umetnem oplojevanju najtežje delo. Elija Ivanov je v ta namen vlagal v spolno nožnico živali gobo, ki jo je nato iztisnil v stekleno in s tako dobljnim semenom oplojeval živali. Ta način pridobivanja semena je nepopoln, ker se pri tiskanju mnogo semenskih niti uniči. Lahko bi trdili, da so v tem pogledu idealneje rešili problem sovjetski učenjaki, ki so iznašli umetno nožnico, ki se lahko uporablja za vse vrste živali in je v glavnem vedno enaka. Sestoji se iz cevke z dvojno steno. Zunanja stena je trda, notranja pa elastično gumasta. Zunanja stena ima odprtino skozi katero se pred uporabo nalije topla voda, ki ima nalogo, da ogreje pripravo na telesno toploto in da oblikuje njeno notranjo steno. Sama aparatura mora biti pred uporabo primerno pripravljena. Notranja stena mora biti dobro očiščena, najprej z vrelo vodo in sodo, nato pa razkužena s čistim spiritom in končno namazena s tanko plastjo vazelina.

Posebni instrumenti

Zanimivo je, da plemenjak skoči tudi na umetno žival, na kravo narejeno iz usnja, kar se pri izvajanju umetnega oplojevanju tudi uporablja. V momentu, ko plemenjak naskoči žival ali pa umetno kravo, se na odklonjeno žilo nasadi umetna nožnica, v katero žival spusti seme. To delo zahteva precejšne vaje in spretnosti. Uspeh je pa v glavnem odvisen od priprave instrumentov. Neuspehi pri poizkusu gredo na račun prenizke temperature v umetni nožnici.

Poleg omenjenih dveh metod, so še nakatere, ki se pa praktično ne uporabljajo več.

Pred uporabo je potrebno seme pod drobnogledom točno pregledati in ugotoviti, kakšne so semenske niti po obliki in po življenjski sili. Za uporabo se ponekod seme tudi razredčuje. Gibljivost semen še ni znak, da ima tako seme tudi veliko oplojevalno moč. Seme je zelo občutljivo za svetlobo, zaradi tega je nujno potrebno, da vse posle pri umetnem oplojevanju vršimo v prostorih, ki imajo modro pobarvana stekla. Seme ne sme priti v dotik z nobeno kovino in se zaradi tega uporabljajo stekleni inštrumenti.

Naslednji važen činitelj je temperatura. Seme na splošno bolje prenaša nizke temperature. Koliko časa more seme obdržati svojo oplojevalno moč? S tem v zvezi namreč nastaja vprašanje prenašanja semena v druge kraje. Seme ostane pri temperaturi 15° C 12 ur živo, pri temperaturi 10° C 24 ur in pri temperaturi 5° 48 ur. Skrajna meja, do katere je možno ohraniti oplojevalno moč semena, znaša pri biku 50-120 ur. To dejstvo so izrabili strokovnjaki in prenesli semena iz kraja v kraj. Rekord na tem področju so dosegli Amerikanci, ki so pošiljali seme na daljavo 1.300 km z aeroplanom, 400 km po železnici in 100 km z avtomobilom. Japonci so za prenašanje semena uporabili golobe pismonoše. Golobi prenašajo oplojevalno seme v daljavo 120 km, ki jo preletijo v času 2 ur.

Živali, ki so bile spočete z umetnim oplojevanjem, se v ničemer ne razločujejo od naravno spočetih telet. Pri nas so bili prvi poizkusi umetnega oplojevanja izvršeni v Logatcu in so se prav dobro obnesli. Živinorejci so bili z uspehi umetnega oplojevanja, doseženimi na njihovih živalih, kljub dvonom spočetka, prav zadovoljni.

Prvi poizkusi v Jugoslaviji

V krajih, kjer razsajajo kužne spolne bolezni, med njimi predvsem kužna snetljivost, je umetno oplojevanje edini način preprečevanja bolezni, saj plemenjak sploh ne pride v dotik z ženskimi živalmi. Seveda je potrebno, da je plemenjak, ki ga uporabljamo za umetno oplojevanje, popolnoma zdrav.

Če bi imeli plemenjake visoke vrednosti, bi umetno oplojevanje lahko uporabljali tudi zato, da bi dosegli številnejše potomstvo, saj smo pravkar rekli, da se z enim skokom lahko oplodi do 15 živali.

Umetno oplodnjo uporabljamo tudi v primerih, ko naravna oplodnja zaradi napak v spolovilih ne bi mogla uspeti. S pridom bi jo uporabljali tudi pri selekciji in pa ob izbruhu kužnih bolezni n. pr. slinavke in parkljevke, ko je zaradi možnosti širjenja bolezni po zakonu prepovedano vsako plemenjenje.

S tem bi končali v prepričanju, da bo tudi umetna oplodnja postala v naši domovini važen faktor za obnovo in povzdigo uničene živinoreje.

Jalovost, to rakovorano naše živinoreje, moramo pobijati z vsemi sredstvi, ki so nam na razpolago in prav tu nam bo umetna oplodnja dala dragocene rezultate.

Obnovitvena dela v Idriji

Člani in članice podružnice Enotnih sindikatov za lesno stroko so že mnogo pripomogli k obnovi v idrijskem okraju. Po njihovi zaslugi bo v najkrajšen času otvorjena gozdarska hiša na Krekovši. Kakor so se ti tihi in neutrudni gozdni delavci izkazali že pri obnovi požgane vosi Vojsko, ravno tako so v Tednu obnove delali udarniško. Skupina 165 tovarišev in tovarišic je 4. t. m. napravila 944 ur prostovoljnega dela kar pomeni, da so prihranili ljudski oblasti 31.152 lir izdatkov. Razen tega so popravili tudi cesto, ki pelje proti Krekovšam, cesto od Mrzle rupe na Hudo polje, staro francosko cesto in ono iz Tisovca proti Poslušanja. Zgradili so si drvarsko kočo v Kanomlji in skupno z vozniki napravili še marsikaj drugega. Gozdni delavci su uvideli tudi potrebo po pomoči pri poljskem delu. Skupina 32 delavcev je pri delu na pašnikih v 194 urah pokosila in pripravila 112 stotov sena.

F. V.

Ruska mornarica pred Trstom

PRED 140 LETI

Car Aleksander I., udeleženec ljubljanskega kongresa, je zašel l. 1806 v drugo francosko vojno. Na kopnem je morala ruska vojska sama kljubovati Napoleonu, ki je naposled zasedel vso Prusijo. Še kralj Friderik-Viljem III. je z družino pobegnil iz Berlina pod rusko varstvo. Zato je zasedla ruska mornarica pod vodstvom slavnega admirala Senjavina ob nepopisnem navdušenju jugoslovanskega prebivalstva Boko Kotorsko in s pomočjo Črnogorcev pripravljala vpad v Dalmacijo. Toda že maja je prejel Senjavin poročilo, da so na Napoleonovo zahtevo odredile avstrijske oblasti, da morajo ruske trgovske ladje takoj zapustiti tržaško pristanišče sicer bodo internirane. Ruski vojni mornarici so istočasno sporočili, da se ne sme približati Trstu bolj kakor na razdaljo topovskega strela.

Tako je dobila Rusija na Jadranu poleg francoskega še novega protivnika in sicer svojega dosedanjega klavrnega zaveznika Avstrijo, ki se je nepopisno bala zapletljajev na ozemlju Ilirije, ki jo je bila morala odstopiti Napoleonu. Senjavin je takoj sklenil, da bo obračunal z novim nasprotnikom. Dne 20. maja (po starem koledarju) je že dospela ruska mornarica pred same tržaške baterije. Mestni poveljnik feldmaršaljatnant Zach je poslal svojega pribočnika na krov poveljnikove ladje «Selafalla». Pozdravil je admirala in mu sporočil, da bo na povelje cesarja Franca sprožil topove, če se ne bodo Rusi umaknili streljaj daleč.

— Le dajte! — je brez pomislekov odvrnil Senjavin. — Videl bom vsaj, kakor daleč sežejo vaše krogle in kje se najlažje zasidram. Avstrijec je potrt odveslal, ne da bi kaj opravil. Bojne ladje Selafail, Sv. Peter, Moskva in fregata Venus so se pripravile na spopad. Kapitan V. Bronjevskij (avtor zanimivih «Zapiskov mornarskega častnika, Petrograd 1818, ki so na Ruskem zbudili zanimanja za Jugoslovane), piše v nadaljnjem:

«Na krovu so vso noč gorele luči. Topničarji so bili v pripravljenosti. Stenji so se kadili. Oboroženi čolni so krožili ob obali». Vendar ni padel noben strel. Prihodnjega dne je znova poslal tržaški poveljnik Senjavinu izvirno cesarjevo povelje, ki prepoveduje na Napoleonovo zahtevo avstr. luke ruskim ladjem. Dodal je, da bodo sicer Francozi takoj jutri zasedli Trst in Reko ter je rotil Senjavina, naj vendar popusti že iz ozira na prijateljstvo med cesarjem in carjem. Admiral je kratko odgovoril, da ni noben diplomat, temveč samo mornar, in da ne bo onečastil ruske zastave, tembolj, ker nikakor ne odgovarja avstrijski nastop zatrjevanju prijateljstva in zavezništva.

Dogodki so pritiskali. Francozi so zasedli Dubrovnik in ogrožali Boko. Senjavin je moral opraviti z Avstrijci, da bi pohitel nazaj. V odgovor na ponovne Zachove proteste je velel Sv. Petru in Venusu, naj se takoj zasidrata v pristanišču tik za glavno avstrijsko baterijo. Istočasno sta se približala Selafail in Moskva bateriji na streljaj iz pištole. Na nove ugovore je sporočil Senjavin, da nima več časa za nepotrebna pogajanja. «Moja odločitev je padla in to je moja zadnja zahteva. Če mi v teku ene ure ne bodo izročene zadržane ladje, se bom poslastil še vseh vaših, ki so v pristanišču in na morju. Eno uro pozneje bom pričel z ognjem». Preden se je to zgodilo, so razvile zaplenjene ladje ruske zastave ob navdušenem vzklikanju avstrijskih posadk, katerim ni dišala vojna. Takoj na to so zagrmeli topovski pozdravi, Senjavinove ladje so razvile jadra in pohitele iz Trsta nazaj v Kotor.

«Tako je presekala Senjavinova odločnost vozel, ki ga je bil Napoleon zvito povezal», sklepa Bronjevskij.

Grobovi še dandanes spominjajo na te dogodke iz II. francosko-ruske vojne 1. 1806.

N. PREOBRAŽENSKIJ

Film „Jugoslavija“

Že več kot dva meseca se neprenehoma predvaja v Sovjetski zvezi dokumentarni film «Jugoslavija». Film je sinhroniziran na 22 jezikov narodov Sovjetske zveze, v Jugoslaviji pa se bo izdelala jezikovna verzija v slovenskem, makedonskem in italijanskem jeziku, medtem ko je v srbskem in hrvatskem jeziku že sinhroniziran.

Besedilo filma «Jugoslavija» je napisal znameniti sovjetski književnik in novinar Ilija Ehrenburg, nosilec Stalinove nagrade.

Film je dolg 1800 m, njegovo predvajanje traja eno uro in deset minut. Film je v resnici epopeja jugoslovanskih narodov v njihovi največji borbi za osvoboditev njihove zemlje, s čimer so bili ustvarjeni pogoji za zgraditev in obnovo bratske zajednice enakopravnih narodov Jugoslavije.

Ko so v Beogradu predvajali ta film, je režiser Varlamov nagovoril gledalce s sledečimi besedami: «Ta film predstavlja samo eno stran borbe jugoslovanskih narodov, pokaže samo del onih junaških podvigov, ki so bili izvršeni v času štiriletne narodno osvobodilne borbe. Še ko smo se borili pri Stalingradu, smo prišli na idejo snimanja filma o boju jugoslovanskih narodov. Vesti, ki so prihajale do nas, so nam govorile o divnem junaštvu jugoslovanskih narodov, ki so se na jugu Evrope, kakor rdečearmejci na severu z vsemi svojimi silami uprli fašističnim zavojevalcem. Kakor je že rečeno, smo začeli misliti na film v času bojev pri Stalingradu. Nato je bila sestavljena ekipa kinooperaterjev, ki je odšla v Jugoslavijo v času najtežjih bojev in snemala vojne podvige jugoslovanskih partizanov. Pri tem filmu so sodelovali najboljši kinooperaterji sovjetske vojske. Eden od teh, Viktor Muroncev, je padel v bojih za Trst, ko je snemal boje za osvoboditev mesta. Vsi ti kinooperaterji so se skupno s partizani udeležili težkih in napornih poti, skupno z njimi preživljali težke, toda slavne dni zgodovine jugoslovanskih narodov».

Zdravniška posvetovalnica

PRELEŽANINE IN VNETJE KOŽE

V bodoče bomo odgovarjali na vaša vprašanja glede bolezni in podobnega v posebnem kotičku. Odgovarjal vam bo izkušen zdravnik in pozivamo vse, da se obrnejo na ta kotiček po nasvete. Vprašanja naslovite na uredništvo «Primorskega dnevnika».

Dojenček in hudo bolan odrasli človek sta si v marsičem precej podobna. Kakor si dojenček sam ne more nič pomagati, tako si tudi hudo bolan odrasli ne more, in sta oba popolnoma odvisna od naše volje, sočutja in ljubezni.

Neredko najdemo posebno stare ljudi, ki so včasih mesece ali celo dolga leta priklenjeni na postelje, s strašnimi preležaninami, katere oseba, ki je odgovorna za nego takega bolnega človeka, skrbno prikriva, da jih nihče ne opazi. Če pa se to vendarle zgodi, tedaj se opravičuje, da je to tako grda bolezen in da ne ve, zakaj jo Bog tako kaznuje, da se mora tako mučiti z bolnikom. Kadar imamo pred seboj tak primer, tedaj vemo čisto natančno, da to ni bolezen in da se ona z bolnikom popolnoma nič ne muči. Nasprotno, če bi videli hudo bolnega človeka, ki je že dolgo v postelji, pa ni njegova koža nikjer preležana, da je bolnik čist, negovan, tedaj bi morda še lahko rekli, da ima ta žena dosti dela z bolnikom. Če pa je bolnik negovan, smo prepričani, da ga žena neguje z ljubeznijo in sočutjem in da pri tem ne občuti ne «božje kazni» in ne drugih neprijetnosti. To, kar ona danes stori za tega bolnega človeka, bo morda nekoč drugi napravil njej.

Če strežemo bolniku z ljubeznijo in če si delo pravilno razdelimo, je delo hitro opravljeno. Pri tem pa imamo prijetno zavest, da smo opravili dobro delo. Bolan človek potrebuje še več čistoče kakor zdrav. Za hudo bolnega človeka moramo imeti na razpolago 2 postelji. Na eni naj leži podnevi na drugi ponoči. Rjuhe, ki jih rabimo ponoči, so lahko slabe in zašite, dnevne, če le mogoče boljše. Pri takem postopku bo imel bolnik vedno prezračeno posteljo, vedno občutek, da se je vlegel v sveže perilo. Pranja vsled tega ni več in rjuh se tudi ne strga več, saj jih je treba bolj poredko prati.

Tiste dele telesa, za katere obstaja nevarnost, da se bodo preležali, je treba vsak dan dvakrat izpreti ali z alkoholom, ali samo s toplo vodo in včasih tudi milom. Taka mesta potem lahko še posujemo z posipalnim praškom. Kako dobro de bolniku, ko je tako delo opravljeno. Če pa že imamo primer ranjene kože, tedaj to mesto zavarujemo, dokler se ne pozdravi. Iz mehkega blaga ali ovojev napravimo primerno ranjeni koži zvitek in ga položimo tako, da pride ranjeno mesto v odprtino. V teku dneva zvitek večkrat obrnemo ali ga nadomestimo z drugim, prejšnjega pa prezračimo in presušimo. Tudi moramo imeti pri takem bolniku na razpolago več malih blazinic, ki jih polagamo zdaj sem, zdaj tja, kjer bi čutili stajala nevarnost, da se koža vsede. Dobijo se tudi zračni gumijasti vi obroči, da jih lahko polagamo pod taka mesta.

Pri obisku nekega bolnega kmetskega človeka sem nekoč naletel na strahoten primer. Žena, stara 70 let, ki je bila v postelji 2 meseca, je imalo dobesedno eno samo rano po hrbtu. Njena snaha, nemarna ženska, je tožila, kako jo je Bog kaznoval in kako strašno se muči. Prihajala sem 14 dni vsak dan na obisk k tej bedni ženi, jo vsak dan vso umila, zdravila sem ji rane, pripravila posteljo in 15. dan smo to ženo prvič nesli ven na zvezi zrak. Nekaj dni potem smo je nesli ven sedečo in oblečeno, čez mesec dni je samo lezla na božje sonce.

Gorje bolnim in starim, če nimajo na svoja stara leta okrog sebe ljudi, ki bi imeli z njimi sočutja! Kako trpke so besede ruskega pisatelja Aleksandra Piseskega: «Starost ni radost za nikogar.

Ali dojenčku godi kaj bolje, če nima ljubeče, skrbne in pridne matere? Prvne mesece njegovega življenja izloči otrokovo telesce mnogo vode; otrok je stalno moker. Njegova nežna kožica je silno občutljiva in se takoj vname. Seveda se na obrazku ne pozna, kaj se skriva pod pleničkami. Marsikdaj dobimo otroka vsega vnetega med nožicami, po hrbtiku, okrog vratu in pod ročicami. To otroka silno peče in žge in otrok joče kar naprej. Matere pa se pritožujejo kako malo pridem je njihov otrok, kako se zelo z njim mučijo. Otroku je treba neprestano menjati pleničke. Kadar koli se nam zdi, da je moker, moramo mokro pleničko nadomestiti s svežo. Če je otrok bolan, čeprav ima kožico vneto, moramo menjati pleničke tudi kadar spi. Ni takrat potrebno, da prenašamo otroka in mu menjamo vse pleničke, dovolj je, da mu podložimo suho.

NEKAJ O UMETNOSTI

Naši primorski umetniki bodo v kratkem odprli svojo razstavo v Ljubljani. Zanimalo me je, kako kaj napredujejo njihove priprave, pa sem se napotil k tov. Cesarju, ki se je bo tudi udeležil. — Našel sem ga ravno pri delu s čopičem v roki.

Razkazal mi je nekaj svojih slik in prvi vtis, ki sem ga dobil, me je spomnil na besede, ki sem jih nekoč bral, namreč, da je vsaka podoba mrtva, če se iz nje na prvi pogled ne razvidi duša umetnika ki jo je ustvaril. Videl sem žive barve, sonce, svetlobo, življenje in življenjsko voljo.

Ko sem bil še pod vtisom njegovih živih barv; rumene, rdeče, modre, sem kot v snu slišal njegov glas:

«V prvi vrsti mi očitajo Van Gogha, poglej tole rumeno barvo. Mašijo me v razne skupine, od impresionistov do skupin, katere označujejo z najbolj učenimi francoskimi imeni. Vse prevečkrat imajo navado, da sodijo po tem, kako zgleda slika po zunanji tehniki. Preproste ljudi pa kaj malo zanima, ali sem sliko ustvaril s čopičem, ali s cunjo, ali pa magari s prstom. Glavno je zanje, da je slika lepa, da vedo, kaj sem takrat občutil, kako sem gledal na lepoto in kako sem jo izlučil iz vse druge navlake in jo navsezadnje prenesel na platno».

«Res je» — sem rekel — «človek si skoraj ne upa v družbi učenih ljudi reči «slika je lepa», če ne zine v isti sapi saj ene rogovilaste tujke. Potem ti pa pravijo, kaj se pa navsezadnje razumeš na umetnost. Prav tako je z besedičenjem o impresionizmu, o francoskih vplivih, o moderni tehniki itd. Umetnik sam nam na svojih delih pokaže, kako je lepoto gledal in zajel.»

*«Da, to, kar slik